

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI KEELE OSAKOND

Sirli Palmeos

SUPERLATIIVI MOODUSTUS
JA KASUTUS SUULISES EESTI KEELES

Bakalaureusetöö

Juhendaja teadur Andriela Rääbis

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Suuline ja kirjalik keel	6
2. Suhtluslingvistika.....	9
3. Superlatiivi moodustamine kirjakeeles	11
3.1. Morfoloogiline tasand	13
3.2. Semantilis-süntaktiline tasand.....	15
4. Materjal	19
5. Meetod	21
6. Superlatiiv eesti suulises suhtluses	23
6.1. Superlatiivi moodustamine.....	23
6.1.1. Moodustuse aluseks olevad sõnad	24
6.1.2. Moodustus kolme- ja enamasilbilistest sõnadest	26
6.1.3. Erandlikult moodustatud vormid	26
6.1.4. Käändekategooria.....	28
6.1.5. Arvukategooria.....	29
6.1.6. Superlatiiv erinevates vestlustüüpides	29
6.1.7. Koha seosed superlatiivivormiga	29
6.1.8. Moodustus superlatiivsetest adjektiividest.....	31
6.1.9. Absoluutne superlatiiv	33
6.2. Superlatiivi kasutamine suhtluses	34
6.2.1. Superlatiiv suhtlustegevustes	34
6.2.2. Eneseparandused ja partneri algatatud parandused.....	36

6.2.3. Prefiksaaladverbi kordused liitsuperlatiivis	40
6.2.4. Järjestikused superlatiivivormid.....	41
6.2.5. Kokkuhääldused.....	42
Kokkuvõte.....	44
Kirjandus.....	47
Formation and Usage of Superlative in Spoken Estonian. Summary	50
Lisad.....	52
Lisa 1. Transkriptsioonimärgid.....	52
Lisa 2. Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna otsused 20. XII 1926.	53
Lisa 3. Uurimismaterjalis esinenud vormid	55

Sissejuhatus

Bakalaureusetöö eesmärgiks on anda ülevaade sellest, kuidas moodustatakse eesti keeles superlatiivivorme, ja uurida, kuidas neid tarvitatakse igapäevaselt argivestlustes ja ametlikus ehk institutsionaalses suulises suhtluses. Superlatiivi ehk ülivõrde kasutuse kohta püstitati kaks hüpoteesi:

- 1) kõnelejad kasutavad liitülivõrret (*kõige lahkem*) rohkem kui lihtülivõrret (*lahkeim*);
- 2) kõnelejad kasutavad vääralt topeltsuperlatiivi (**kõige lahkem*) ega paranda kõnes valet vormi.

Samuti leitakse vastused järgmistele uurimisküsimustele.

- Kas kõnes eelistatakse liit- või lihtülivõrret?
- Millistest adjektiividest moodustatakse ülivõrret kõige rohkem?
- Millistest adjektiividest moodustatakse ainult liit- või lihtülivõrret? Millistest mõlemad?
- Millist moodustusviisi (liit-, lihtülivõrre) on eelistatud, kui moodustuse aluseks on kolme- ja enamasilbilised sõnad?
- Millises käändes ülivõrret kõige rohkem kasutatakse?
- Kas rohkem kerkib esile ainsuse- või mitmusevorme?
- Mis tüüpi vestlustes liit- ja lihtülivõrret kasutatakse?
- Missugustes suhtlustegevustes ülivõrret kasutatakse?
- Mida ülivõrdega vestluses tehakse?

Hüpoteeside kinnitamise või ümberlükkamise ning uurimisküsimustele vastamise aluseks on korpusest otsitud materjal. Uuritav materjal pärineb Tartu Ülikooli suulise keele korpusest, mis sisaldab umbes 1,7 miljonit transkribeeritud tekstisõna. Materjali kogumisel on kasutatud Siim Orasmaa loodud päringusüsteemi. Vaatluse all on nii argivestlused

(päringusüsteemi integreeritud 269 vestlust, millest 47 vestluses esineb superlatiivivorme 73 korral) kui ka ametlikud ehk institutsionaalsed vestlused (korpuses 1246 vestlust, millest 99 vestluses on kasutatud superlatiivivorme 182 korral).

Bakalaureusetöö koosneb peamiselt kuuest osast – esimeses peatükis antakse ülevaade suulise ja kirjaliku keele vahekorradest, teises osas kirjutatakse lühidalt, mis on suhtluslingvistika. Kolmandast osast saab lugeda superlatiivi olemusest ja sellest, millised on selle moodustusreeglid kirjakeeles. Neljandas ja viiendas osas on kirjutatud analüüsimaterjalist ning töö analüüsimeetodist. Viimases peatükis on empiirilise materjali analüüs.

Kokku uuritakse 146 erinevat suhtlussituatsiooni, milles esineb 255 superlatiivivormi. Suhtlussituatsioone peegeldavaid transkriptsioone ei uurita otsast lõpuni, nende uurimisel on tehtud kitsendus: vaadatakse tervikteksti seda lõiku, kus esineb uuritav vorm. Uurija teeb kindlaks, kui mitut vortu tal on vaja vaadata, et mõista uuritava vormi kasutust.

Eraldi vaadeldakse, kas tegemist on telefonivestluse, vahetu suhtluse või meediakanalites kajastuva infoga. Analüüsipeatüki esimeses osas kasutatakse kvantitatiivseid andmeid ja andmetele lähenetakse deskriptiivselt. Teises osas (ülivõrde kasutus suhtluses) kasutatakse suhtluslingvistika meetodit, materjali analüüsitakse kvalitatiivselt. Tegemist on mikroanalüüsiga, mille puhul on oluline keskenduda konkreetsetele näidetele ja analüüsida neid detailselt.

Töös toetatakse peamiselt Tiit Hennoste suulise eesti keele käsitlusele (2000, 2001, 2002, 2012, 2013) ning superlatiivist kirjutamisel on suures osas abiks olnud „Eesti keele grammatika I“ (1995) ja Mati Erelti teos „Eesti adjektiivide süntaks. Gradatsioon“ (1977). Superlatiivi kasutusest suulises keeles pole ühtegi põhjanevat uurimistööd koostatud. Kõige viimasena on eesti keeles ilmunud uurimus superlatiivi kasutusest kirjakeeles. See on 2004. aastal ilmunud bakalaureusetöö „Ülivõrde kasutusest ajalehes Postimees juunis–novembris 2003“, mille autor on Tuuli Leet.

1. Suuline ja kirjalik keel

Suuline ja kirjalik keel kuuluvad allkeelte hulka, mis on suuresti püsivad nähtused, kuna need ei muutu kiiresti ega lagune kergelt laiali. Kirjalikus keelekasutuses on grammatika kui eksplitsiitne reeglite kogum, seevastu suulise keele grammatika on implitsiitne ning seda aitavad koos hoida korduvad tegevused, mida nimetatakse teisiti keelelise püsivuse seadusteks (mudel on pärit rahvaluule püsimise ja muutumise seaduspäradest):

- samu keelelisi üksusi kuulatakse mitu korda;
- keelelisi üksusi kuulatakse samasugusena mitmelt inimeselt;
- kuuldu põhjal tehakse üldistusi ja järeldusi;
- kasutatakse vormelväljendeid, mis säilitavad keelelist mälu. (Hennoste 2000a: 9; 14)

Suuline keel ja selles esinevad vormeltekstid (nt pühad tekstid, vanasõnad, mõistatused) püsivad mitme põlvkonna kestel ning kannavad infot grammatiliste struktuuride kohta. See on põhiliselt argisituatsioonides kasutatav keel, mida on defineeritud kirjakeele kaudu kui lohakamat keelekuju või lausa normikeele vigast varianti ning seeõttu on suulisest keelest saanud negatiivse konnotatsiooniga mõiste. Vigaseks variandiks on argivestlust (ingl k *face-to-face conversation*) peetud seetõttu, et see ei järgi keelenorminguid (nagu need on morfoloogias) või kirjaliku redigeeritud keele norme. (Hennoste 2000a: 14; 31–32; Hennoste 2002: 56–58)

Siiski ei tohi unustada, et suulist kõnet vormivad suuline spontaanne keelekasutus ja erisugused normid, mis muudavad selle omaette süsteemiks. Suulises keeles toimiva süsteemi kõiki nähtusi ei saa kirjeldada kirjaliku keele terminitega. (Hennoste 2002: 56–58)

Võrreldes kirjakeelega on suulise keele põhierinevused süntaksis ja sõnavaras. Peale selle on suuline suhtlus spontaansem ja lisaks rääkijale mõjutab vestluse kulgu selle teine osapool ehk kuulaja. Vahetus suhtluses on kõneleja võimeline oma lauset ümber

kujundama, juhul kui kõne vastuvõtja peaks mingil põhjusel muutuma või ebakindel olema. Niisiis võib öelda, et kõneüksuse tootmise eest ei vastuta ainuüksi kõneleja, vaid kõneüksus toodetakse nii kõneleja kui ka kõne vastuvõtja koostöös. (Hennoste 2000a: 46; Couper-Kuhlen, Selting 2001: 4–5)

Kirjalikus keeles mõistetakse lauset teisiti kui suulises keeles, sest viimases on mitmeti tõlgendatavaid üksusi. Osa üksuseid saab käsitleda kui lauseid, osa aga mitte. Veelgi enam, kirjakeeles võime rääkida lausest ja seetõttu ka lauseliikmetest, aga suulises keeles on palju üksusi, mida ei saa lauseliikmete süsteemi järgi määratleda. Need on verbaalsed üksused, mis ei kuulu foneetiliselt või fonotaktiliselt keelesüsteemi (näiteks üneemid *mhmh*, *ee*). Lisaks hääldatakse lahku osa liitsõnu ning kokku väljendeid, mida kirjakeeles väljendatakse vähemalt kahe eri sõnaga. Mõningatel suulises keeles esinevatel sõnadel on tähendusi ja funktsioone, mida kirjakeeles ei tunta. (Hennoste 2002: 57–58)

Kirjakeeles saab rääkida lausetest, kuid suuline tekst liigendatakse intonatsioonil põhinevateks üksusteks, mida nimetatakse lausungiteks. Üldjuhul lausungite piirid ja grammatiliste lausete piirid langevad kokku, kuid see pole alati nii. Seetõttu võib lausungiks olla küll grammatiline lause, aga ka fraas, üksiksõna, häämitsus jms. (Hennoste 2013: 20)

Suulist kõnet iseloomustab peamiselt viis tegurit:

1) kõne on tagasikerimatu. Kõneleja peab esitama oma teksti nõnda, et see oleks ühekordsel kuulamisel mõistetav ja kuulaja peab sellest ühekordsel kuulamisel aru saama, sest tal pole võimalik öeldut tagasi kerida ja uuesti kuulata;

2) kõne on kustutamatu. Kõneleja võib hiljem teha parandusi, kuid tagasi võtta ei saa ta midagi, mis on juba välja öeldud;

3) kõne on lineaarne. Kõneleja väljendab end segmenthaaval, sõna sõna järel ja selles järjestuses saab ka kuulaja teksti kätte. Kuulajal pole võimalik näha või kuulda teksti, mida kõneleja alles kavatseb ütlema hakata;

4) kõnet mõjutab inimese mälu ja hingamine;

5) kõne on vokaalne-auditiivne. Korruga vormivad kõnet vokaalsed vahendid nagu pausid, intonatsioon, tempo, tämber, häälekõrgus, hääliksused, ja visuaalsed vahendid, mis on silmaga eristatavad. (Hennoste 2000b: 1139–1141)

Konkreetse suhtluskeskkonna järgi jaguneb suuline suhtlus ametlikuks ja argisuhtluseks. Argisuhtluses ei järgita eriti rangelt kirjakeele grammatikanorminguid, aga ametlikus suhtluses püütakse seda teha. Ametlikule suhtlusele on veel omane see, et selles on teatud sõnavara kasutamine keelatud. Lubamatud on vulgaarsõnad ja -väljendid. (Hennoste 2000a: 47)

Ametlik ehk institutsionaalne suhtlus jaguneb omakorda suletud ja avalikuks suhtluseks. Suletud suhtluses osalevad kaks osapoolt, kellest üks on mõne ühiskonna institutsiooni esindaja, näiteks arst, õpetaja või poemüüja. Avalik suhtlus (koosolek, riigikoguistungid) seevastu on avatud erinevatele kõrvalistele isikutele. (Hennoste 2000a: 47)

Need suulise keele nähtused, mis eiravad kirjakeele reegleid, on süstemaatilised ning põhimõtteliselt oma ehituselt ja funktsioonidelt universaalsed, s.t eri keeltes samasugused. Mõnda aega uuriti neid kahte allkeelt lahusolevana, sealjuures eelistati rõhutada suulise kõne erinevusi kirjalikust. Pööre suulise ja kirjaliku keele kirjeldamises sai alguse 1990. aastate teisest poolest, kui hakati kirjutama grammatikaid, mis sisaldasid suulise keele eripärasid ja korpuste otsingutulemusi (nt inglise keele grammatika, mille peatoimetaja on Douglas Biber, vt Longman 2000). Korpuslingvistikal, mis sidus korpusuuringute tulemusi grammatikaga, oli üleüldse tugev mõju sellele, et keelte uurimisele hakati lähenema teise nurga alt. (Hennoste 2002: 58–59)

Korrapäraselt on maailmas suulist keelt uuritud alates 1960. aastatest, rohkem just viimasel kolmekümnel aastal. Eesti suulise keele süsteempõhine uurimine sai alguse paarkümmend aastat tagasi, kui pöörduti vestlusanalüütilise lähenemise poole, mis tegeleb ainult tegelikus suhtluses kasutatud keele uurimisega. Selleks on vajalik tekstikorpus, mis koondab tegeliku suhtluse keelt (Eestis Tartu Ülikooli suulise eesti keele korpus). (Hennoste 2013: 10-11)

2. Suhtluslingvistika

Grammatika olemusest suulises keeles on kirjutanud suhtluslingvistika uurija Leelo Keevallik. Kuigi suuline kõne on keelekasutaja jaoks igapäevane esmane keelekasutusviis, siis paradoksaalsel kombel on traditsioonilistest grammatikakäsitlustest välja jäetud palju olulisi suulise keele tunnuseid. Siiski peaks tõetruus käsitluses neid loomulikult arvesse võtma. Seda on proovinud teha keeleteaduse haru, mida nimetatakse suhtluslingvistikaks (ingl k *Interaction and Grammar, Interactional Linguistics*). Aja jooksul on siiski jõutud järeldusele, et suulise keele nähtuste arvestamine grammatika kirjelduses pole piisav, vaid kirjelduse lähtekohaks peaks olema suhtlus. (Keevallik 2002: 89)

Suhtluslingvistika on välja kasvanud funktsionaalsest lingvistikast. Funktsionalistid püüavad leida keelenähtuste kognitiivseid, sotsiaalseid, psühholoogilisi või muid põhjuseid, mis neid nähtuseid motiveerivad. Teiseks uurivad nad automatiseerunud suhtlustegevusi (näiteks vestluse lõpetamine). Neid on vaja uurida, et mõista, millised kategooriad ja üksused on suhtluses olulised. (Keevallik 2002: 89–91)

Suhtluslingvistikas otsitakse vastust peamiselt kahele küsimusele:

1) milliseid keelevahendeid kasutatakse, et väljendada kindlaid vestlusstruktuure ning suhtlusfunktsioone?

2) milliseid vestlusstruktuure ja suhtlusfunktsioone väljendatakse kindlate keelevormidega ja kuidas neid (keelevorme) kasutatakse? (Couper-Kuhlen, Selting 2001: 3)

Keelevahendeid ja vestlusstruktuure uurides tuleb arvesse võtta ka suhtluskonteksti. Keelestruktuuride kasutuses peegeldub vestluse struktuur ning mõnel juhul võivad keelestruktuurid lausa soodustada vestluse struktuuri teket. (Couper-Kuhlen, Selting 2001: 4–5)

Suhtluslingvistika kasutab samu põhimõisteid nagu vestlusanalüüs. Mõlema jaoks on oluline *suhtlustegevuse moodustusviis* (ingl k *action formation*), mis võimaldab kõnelejal

keele abil suhtluses oma eesmärgi saavutada, näiteks küsida, vastata, tervitada, pakkuda, nõustuda, jutustada jne. Veel on tähtsad mõisted *vooru-*, *sekvents-* ja *parandusliigendus*. Voor ehk kõnevoor „... on ühe kõneleja jätkuv häälesolemine. Kui kõneleja vahetub, vahetub ka kõnevoor“ (Hennoste 2000c: 51). Sekvents on suhtlusjärjend, mille moodustavad järjestikused voorud/suhtlustegevused. Tüüpiline suhtlusjärjend on vähemalt kahest voorust koosnev naabruspaar, kus voorud on omavahel tihedalt seotud (nt küsimus-vastus). (Hennoste 2013: 13)

Parandusmehhanism koosneb neljast põhitüübist. Tüüpe eristatakse selle järgi, kas paranduse algatab kõneleja ise või vestluspartner ning kas kõneleja parandab ennast või kedagi teist. Järgnevalt on erinevad paranduse variandid.

- Paranduse algatab kõneleja, kes viib ise oma paranduse lõpule.
- Paranduse algatab kõneleja, kuid tegeliku paranduse teeb vestluskaaslane.
- Paranduse algatab vestluskaaslane, kuid tegeliku paranduse teeb kõneleja.
- Paranduse algatab vestluskaaslane ja parandab ise oma vigase vormi ära. (Mihkels 2013: 26)

Eneseparandus jagatakse kaheks: järje otsimine (takerdumine) ja olevas tekstis millegi ümbertegemine. Ümbertegemist on kahte erisugust. Esiteks võib üksust (põhiliselt sõna) asendada teisega ja lisada uue vormi tagantjärele. Seda moodust nimetatakse veeparanduseks. Parandada võib aga muudki kui ainuüksi sõnu, nt hääldusvigu. Tavaliselt parandatakse end samas voorus, kus on vigane variant, aga vahel tehakse seda mõnes enda hilisemas voorus. Teine ümbertegemine on modifitseerimine ehk alternatiivi pakkumine. Haruldane on juhus, kui kõnes olevad üksused järjestatakse ümber. (Hennoste 2012: 38)

Neid kahte allkeelt – suulist ja kirjalikku – võib küll uurida eraldi, kuid parem oleks vaadata neid koos, sest need on üksteisega tihedalt seotud ja mõjutavad teineteist. Ühest küljest esineb kirjakeeles kõnekeelsust ja teisalt on kõnekeeles näha kirjakeelseid vorme. Siinses bakalaureusetöös on esmalt kirjutatud, kuidas tuleb moodustada superlatiivi, järgides kirjakeele reegleid. Seejärel on vaadatud, kuidas seda on moodustatud kõnes ja mida on sellega tehtud suulises suhtluses.

3. Superlatiivi moodustamine kirjakeeles

Superlatiiv liigitub võrdluskategooria alla, mis omakorda liigitub morfoloogiliste kategooriate alla. Superlatiiv on keeleline võimalus väljendada mingi olendi, asja või nähtuse omadust, mida tal on suuremal määral kui teistel samasse gruppi kuuluvatel objektidel. (EKK 2007)

Euroopa keelte põhjal võiks arvata, et omaduse määra väljendamine morfoloogiliste vahenditega on maailma keeltes laialt levinud nähtus, ometi pole see nii. Eesti keeles kuulub superlatiiv triaadilisse võrdluskategooriasse ja samasugused kategooriad on näiteks inglise, saksa, vene ja soome keeles. Mujal maailmas väljendatakse omaduse määra enamasti leksikaalsete vahenditega. (Ehala jt 2012: 153)

Võrdlusastmeid, sealhulgas superlatiivivorme, moodustatakse enamasti adjektiividest, vähem aga muutumatumest ja kohakäändesõnadest (*kaua* : *kõige kauem*; *lähedal* : *kõige lähemal*) (EKG I 1995: 253). Siinkohal olgu ära mainitud, et kõikidest adjektiividest ei saa siiski võrdlusastmeid moodustada, esiteks morfoloogilistel ja teiseks puhtsemantilistel põhjustel (vt lk 14 ja 17–18). Erandlikul moel võib superlatiivi substantiividest moodustada, kuid selle kohta on materjali kasinalt.

Kõige üldisemalt jaguneb superlatiiv kaheks:

- 1) liitülivõrre (nimetatakse veel *kõige-ülivõrre* ja pikk ülivõrre, analüütiline superlatiiv);
- 2) lihtülivõrre (lühike ülivõrre, lühisuperlatiiv, lihtsuperlatiiv).

Lihtülivõrre liigitub omakorda kahte alagruppi:

- 1) *i*-ülivõrre (*i*-superlatiiv, sufiksiline superlatiiv);
- 2) tüveülivõrre (sünteesiline superlatiiv).

Kui tüpoloogilised tingimused teevad võimalikuks lihtsuperlatiivi moodustamise, esineb ta alati paralleelselt *kõige*-superlatiiviga. Nendest kahest on stilistiliselt markeeritum

lihtsuperlatiiv. Komparatsiooni kõik astmed (sh superlatiiv) ühilduvad käände- ja arvukategooria tunnustega, käitudes tavalise noomenina. (EKG I: 254)

Soome keele eeskujul tõi lühikese superlatiivi eesti keelde Johannes Aavik, kes soovis vältida saksapäraseks peetud kohmakaid analüütilisi konstruktsioone (Raag 1999: 611). Raamatus „Katsed ja näited” (1915: 27–33) tõi ta välja põhjused, miks on eesti keeles vajalik lühivormi kasutamine. Aaviku jaoks olid eriti olulised kaks aspekti: keele ilu ja ökonoomsus. Tema pakkus välja ka sellised ennenägematud vormid *kurjem : kurjim*, *tühjem : tühjim*, mis siiski massides kasutusele ei läinud. Aaviku keeleuendusreformist ja *i*-superlatiivi soovituslikust kasutuselevõtust saab lähemalt lugeda Tuuli Leeti bakalaureusetööst (2004).

Aaviku põhjendusi kritiseerisid paljud keelemehed (nt K. Leetberg, A. Saareste, V. Tauli, A. Kindlam ja R. Nurkse), kuid sellegipoolest võeti *i*-superlatiiv käibele ning Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna otsusega 20. detsembril 1926. aastal kinnistati juhis lühisuperlatiivi kohta, vt Lisa 2 (Erelt 1977: 26; EKSKO 1926: 180). Enne reformi kasutati ülivõrde tähistamiseks *kõige*-superlatiivi ja komparatiivivormi (vt nt Raag 1993, Hermann 1884).

Umbes kolmkümmend aastat enne Aaviku sõnavõttu kirjutas superlatiivist Karl August Hermann (1884: 92–93), kes tundis muret superlatiivi staatuse pärast. Ta kajastas paljude keeletundjate tollaegset seisukohta, et eesti keeles ei olegi ülivõrret ja *kõige*-tarindiga ühend ei ole muud kui suurendatud komparatiiv (*wõrrelwõrre*). Hermann oli valmis sellega soostuma, aga lisas täpsustuseks, et muistsete eestlaste keeles oli olemas *im*-lõpuline ülivõrre (*ilus : ilusam : ilusim*) ja *kõige*-ülivõrre puudus täielikult.

Hermann oli üks esimesi keelemehi, kes hellitas lootust *i*-superlatiivi kasutuselevõtust: „Wõib olla, et Eestlased, kui nad kõik oma emakeelt sügavamalt tundma saanud, seda ilusat esiwanemate wiisi jälle elule äratawad. Siis oleks meil jälle täitsa kolm wõrret. Nüüd aga peab *im*-lõpulisel üliwõrde asemel wõrrelwõrre sõnaga „kõige” jääma” (Hermann 1884: 93).

Hermann on veel kirjutanud ühest vähe esinevast nähtusest eesti keeles. Nimelt, eesti keeles ei võrrelda mitte üksnes adjektiive, vaid ka väikest osa substantiive, mis selleks kõlblikud on, nt *sõber mees : sõbrem mees : kõige sõbrem mees; koer poiss : koerem poiss : kõige koerem poiss; laps : lapsem : kõige lapsem; kelm : kelmem : kõige kelmem; varas : vargam : kõige vargam*. (Hermann 1884: 92) Kuna sellekohast materjali leidub vähe, võiks arvata, ehk on aja jooksul seesugune kasutusviis keelest kadunud.

Sellegipoolest kinnitatakse 2012. aastal trükitud õpikus „Keel ja ühiskond“, et põhimõtteliselt saab küll komparatsiooniastmeid moodustada substantiividest, kuid seda võimalust kasutatakse harva. Seda tehakse siis, kui substantiiviga antakse edasi mingit omadust. Näiteks kasutatakse vorme *mehem* ja *supim*, kui tahetakse üht objekti võrrelda teise objektiklassi liikmega ja öelda, et ühel neist on objektiklassi tüüpilisi tunnuseid rohkem. (Ehala jt 2012: 148) Sama eeskuju järgi võiks moodustada vormid *kõige mehem* ja *kõige supim*.

3.1. Morfoloogiline tasand

Eesti keele grammatikas (EKG I 1995) on kirjutatud superlatiivitüve moodustamisest morfoloogiliste mallide kaudu ning eesti keele käsiraamatus (EKK 2007) liitülivõrdest ja lihtülivõrde moodustamisest tüvemitmuse (*i*-mitmuse) järgi. Siinse töö autor on valinud superlatiivi moodustusreeglite esitamiseks teistsuguse lähenemisviisi.

ÕS 2013 järgi on eesti keeles 26 noomeni muuttüüpi, mille järgi käänatakse substantiive, numeraale, pronomeneid ja adjektiive. Ühte muuttüüpi liigituvate adjektiivide järgi saab moodustada superlatiivivormi neljal erineval moel:

- 1) *kõige*-ülivõrre;
- 2a) lühike ülivõrre tunnusega *-im*;
- 2b) lühike tüveülivõrre, kus toimub esimese astme vokaalivaheldus (I) ja liitub võrdetunnus *-m*;
- 2c) lühike tüveülivõrre, kus toimub teise astme vokaalivaheldus (II) ja liitub võrdetunnus *-m*. (Ehala jt 2012: 154)

Eristus *a*, *b* ja *c* on vajalikud, sest kõik need kolm vormimoodustusviisi välistavad üksteist.

16., 17., 22., 24. ja 26. muuttüüpi kuuluvatest sõnadest ei saa moodustada lühikest superlatiivi, ainuke mõeldav variant ongi liit- ehk *kõige*-ülivõrre (analüütiline vormimoodustus). Näited adjektiividest, millest ei saa moodustada lühikest vormi (ÕS 2013):

16. muuttüüp: *tubli*, *hapu*

17. muuttüüp: *vilu*, *südi*, *tragi*, *mõru*, *nüri*

22. muuttüüp: *lai*, *laug*, *sant*

24. muuttüüp: *tühi*, *vali*, *kuri*, *soe*

26. muuttüüp: *pai*

Teistesse muuttüüpidesse kuuluvatest sõnadest saab moodustada nii liit- kui ka lihtülivõrret. Nagu eespool öeldud, on lihtülivõrre moodustamiseks kolm üksteist välistavat võimalust. Esimene võimalus on aglutinatiivne vormimoodustus, mille puhul liidetakse sõnale superlatiivi tunnus *-im* (*julge+i+m*). Teine variant on flektiivne-aglutinatiivne vormimoodustus, mille puhul toimub võrdlussõnas vokaalivaheldus (I aste) ja seejärel liidetakse võrdetunnus *-m* (*õnnelike+m*).

Kolmas variant on sarnane teisega. Ainuke erinevus seisneb selles, et komparatiivis on toimunud varem tüvevokaali vaheldus, seega superlatiivivormi moodutamisel toimub teise astme vokaalivaheldus, lõppu lisatakse endiselt võrdetunnus *-m* (*musti+m*). (Ehala jt 2012: 153–154) Tüveülivõrdes (*õnnelikem*, *mustim*) pole võimalik sõnatüve ja superlatiivi tunnust selgelt eristada, sest tunnus *i* on kokku sulanud tüve lõpuvokaaliga (EKK 2007).

Eelnev seletus on kokkuvõtlikult paigutatud Tabelisse 1 (järgmisel leheküljel). Vormimoodustuse paremaks mõistmiseks on välja toodud positiivi- ja komparatiivivormid.

Tabel 1. Võrdluskategooria moodustusreeglid

POSITIIV	KOMPARATIIV		SUPERLATIIV			
	$+ m$	$V \Rightarrow V1 + m$	<i>kõige-</i> komparatiiv	$+ im$	$V \Rightarrow V1 + m$	$V1 \Rightarrow V2 + m$
vilu (: vilu)	vilum		kõige vilum			
julge (: julge)	julgem		kõige julgem	julgeim		
Õnnelik (: õnneliku)	õnnelikum		kõige õnnelikum		õnnelikem	
must (: musta)		mustem	kõige mustem			mustim

* Mustaks värvitud kastid märgivad võimatuid kombinatsioone eesti kirjakeeles

Tingmärgid

\emptyset muutemorfeemita sõna V1 I astme vokaalivaheldus
V vokaal V2 II astme vokaalivaheldus

3.2. Semantilis-süntaktiline tasand

Adjektiivide gradatsiooniga väljendatakse objekti omaduse intensiivsustet võrreldes mõne teise objektiga. Kõige üldisemalt jaguneb gradatsioon kaheks põhitüübiks: absoluutseks gradatsiooniks – implitsiitseks kvantitatiivseks võrdluseks – ja relatiivseks gradatsiooniks ehk komparatsiooniks – eksplitsiitseks kvantitatiivseks võrdluseks. Terminite *absoluutne* ja *relatiivne gradatsioon* päritolu kohta vt Noreen 1923 ja Raun 1960. (Erelt 1977: 3)

Relatiivse superlatiivi abil väljendatakse omadusastme maksimaalsust või minimaalsust konkreetsetel objektidel, mis on vastandatud sellesama objektiklassi kõikidele ülejäänud

liikmetele. Erelt (1977: 27) väidab, et mingit omadust saab maksimaalsel või minimaalsel määral olla ka rohkem kui ühel objektil, näiteks lauses *Ants ja Jüri on kõige pikemad poisid meie klassis*.

Relatiivse superlatiivi alla kuuluvad sünteetiline ja analüütiline superlatiiv (vt lk 11). Analüütilise superlatiivi puhul lisatakse prefiksaaladverb *kõige* komparatiivivormile, näiteks lausetes *Ants on meie klassi poistest kõige pikem* ja *Ants on meie klassi poistest kõige rohkem haige*. „Pole välistatav ka võimalus moodustada analüütilist superlatiivi ühenditega *suurimal määral, väikseimal määral* ja *vähimal määral*, kuigi sellistel moodustistel on juba veidi kunstnikerduste ilmet” (Erelt 1977: 29). Lisaks analüütilisele superlatiivile on keeles sünteetiline superlatiiv (lihtülivõrre), mida pole võimalik kõikidest adjektiividest moodustada (vt lk 14 ja 17–18). (Erelt 1977: 29)

Mõnikord kasutatakse superlatiivi asemel komparatiivi, kusjuures komparatiivivorm on samas süntaktilises positsioonis. Seda illustreerib näitlik konstruktsioon *noorem õde*, mida on võimalik tõlgendada kahel eri viisil. Näiteks lauses *Tiiu on Jüri noorem õde* võib ühel juhul mõelda nii, et Tiiu on Jürist noorem. Teisel juhul võib aga Jüril mitu õde olla ning Tiiu on teis(t)est noorem. Sellisel juhul on Tiiu sisuliselt *noorim õde*. (Erelt 1977: 29–31)

Implitsiitselt superlatiivseid adjektiive *viimane, esimene, peamine, maksimaalne, minimaalne* kompareerida ei saa, seepärast on lubamatud vormid **viimasem* ja **viimaseim*. Küll aga on lubatud neile adjektiividele (v.a *maksimaalne, minimaalne*) lisada prefiksaaladverb *kõige*, nii et tekib topeltsuperlatiiv. Seega on täiesti normaalne öelda *Ta on järjekorras kõige viimane*. Erelt toetab M. Kindlami (1965) väidet, et prefiksaaladverbil *kõige* on sellistes ühendites rõhutavas funktsioonis, ent lisab omapoolse seletuse, mis on kirjas juba eespool (vt ülalt). Nimelt, viimaseid võib olla rohkem kui üks ja kõige viimane vastandub ülejäänud sama rühma liikmetele, näiteks lauses *Ta on järjekorras viimaste seas, kuid siiski mitte kõige viimane*. (Erelt 1977: 32–33)

Adjektiivid *eesmine, tagumine, alumine, pealmine* ja *ülemine* on kord superlatiivsed, kord komparatiivsed, olenevalt sellest, missugust objekti iseloomustatakse. Kaheosalist objekti on võimalik kirjeldada sisult komparatiivsete adjektiividega ning sellisel juhul *kõige*-tarindit kasutada ei saa. Superlatiivselt on võimalik neid adjektiive kasutada siis, kui

kirjeldatakse teiste hulgas olevat objekti, näiteks lauses *Minu vihik on vihikupakis üks alumisi, aga siiski mitte kõige alumine.* (Erelt 1977: 33)

Eesti keeles on olemas absoluutne superlatiiv, mille puhul võrreldakse objekti kogu üldklassi ulatuses. Sellises võrdluses jäetakse ära klassi konkretiseerivad laiendid, näiteks lauses *Soovin teile kõige paremat tervist!*, s.o nii head tervist, kui üldse võimalik. Absoluutne superlatiiv on levinud indoeuroopa keeltes, nt ladina keeles, seevastu eesti keeles leidub seda vaid mõnes üksikus konstruktsioonis. (Erelt 1977: 28)

Nagu eespool mainitud, pole osa adjektiive otstarbekas gradeerida puhtsemantilistel (või pragmaatilistel) põhjustel. Esimeses näiteras (1) on sõnade moodustamiseks kasutatud *prefiksoide* (vahetu eeslisandiga poolliide, Henn Saari termin), millest üldtarvitatavad on *üli-, hiigla-, igi-, ime-, maru-, pori-, veri-*. Võimatu on kompareerida või absoluutselt gradeerida sõnu, mida on leksikaalsete vahenditega juba gradeeritud:

(1) *ülivõimas, uhiuus, võhivõõras, pururumal, püstihull, kurikuulus, läbimärg, tuliuus, poolvedel, hiiglailus, igivana, imehea, maruvahva, porilaisk, veripunane;*

või mis sisaldavad muu intensiivsusosisega adjektiive:

(2) *helepunane, tumesinine, jahedavõitu, rumalavõitu.*

Samuti ei saa gradeerida võrdluse baasil moodustatud liitomadussõnu:

(3) *teemantkõva, telliskivipunane, vesihall, lumivalge, peegelsile, vesivedel, udupeen, kaljukindel, nõörsirge, päevselge, piltilus, hulljulge, välkkiire, jääkülm, sulaselge, sametpehme, noolkiire, nõgimust;*

nimi- ja arvsõnast võrdluse baasil moodustatud liitomadussõnu:

(4) *kolmemastiline, kaheksaklassiline, kuuekandiline, viiekorruseline, kaheküüruline, tuhandepealine, ühepunktiline, kaheteljeline, kaheööpmeline, mitmekohaline, paariastmeline, paljurahvuseline;*

atega väljendavaid liitomadussõnu:

(5) *tsaariaegne, klikiaegne, sõjajärgne, mineva-aastane, tänavuaastane, tänaöösine, revolutsioonielne;*

ekvatiivseid omadussõnu, millega väljendatakse võrdsust:

(6) *meetripikkune, tollipaksune, rusikasuurune, sõrmejämedune, ühevanune, viietonnine, kolmepalline, kahenädalane, puudane, meetrine, toobine, kümnene, kahene;*

jas-sufiksiga adjektiive:

(7) *nooljas, kotjas, kerajas;*

deiktilisi koha- ja ajaadjektiive:

(8) *siinne, sealne, eilne, tänane;*

ja tervikuna objektile kuuluvaid adjektiive:

(9) *sabatu, sõratu, sõrmitu, tiivutu, lastetu, parteitu, rase, emane, isane, vaidlusalune, radikuliidivastane, venekeelne, finiinte, intransitiivne, kooperatiivne, arteriaalne, lüljalgne.* (Erelt 1977: 4–6, 46)

See peatükk andis lühiülevaate, kuidas jaotatakse superlatiivi eesti keeles ning missuguseid erinevaid termineid selle nimetamiseks kasutatakse. Erinevate terminite tundmine on abiks uurijale, kes kavatses samuti kirjutada töö superlatiivi kohta. Need terminid (nt sünteetiline superlatiiv ~ *synthetic superlative*) hõlbustavad andmebaasidest päringute tegemist, kui uurijale jääb esialgu selgusetuks, milliste märksõnadega otsida teemakohast kirjandust (sh võõrkeelset).

Lühidalt oli kirjutatud sellest, mis seisus on superlatiiv varem olnud. Lisaks võis lugeja saada ettekujutuse, mismoodi ja millistest sõnadest on üldse võimalik superlatiivi moodustada ning kuidas ta võib kirjaliku teksti lauses asetseda. Vastukaaluks tuleb juttu suulises tekstis esinevatest superlatiivivormidest, mille moodustus ei lähtu grammatikatest ega käsiraamatutest, vaid selle tõlgendamise aluseks on empiiriline materjal, mis on pärit tegelikest suhtlussituatsioonidest. Suulise keele superlatiivi analüüsipeatükile eelnevad peatükid materjali ja meetodi kohta.

4. Materjal

Empiiriline materjal pärineb Tartu Ülikooli suulise keele korpusest, mis jaguneb järgmiselt:

- argisuhtlus ja institutsionaalne suhtlus (avatud, suletud);
- vahetu suhtlus, telefonisuhtlus, meediasuhtlus;
- monoloogid, dialoogid, polioloogid.

Tartu Ülikooli suulise keele korpusest sisaldab umbes 1,7 miljonit transkribeeritud tekstisõna. Argivestluseid on korpuses 269 ja institutsionaalsed vestluseid 1246. Selles töös on lähemalt uuritud 146 vestluskatket: 47 argivestluse katket ja 99 institutsionaalse vestluse katket.

Kokku on uurimise all 255 superlatiivivormi, neist 229 liitlivõrdevormi ja 26 lihtlivõrdevormi. Materjali kogumisel on lähtunud põhimõttest: analüüsiossa võetakse kõik adjektiividest moodustatud vormid, mida korpuseotsing väljastab, ning välja jäetakse adverbidest moodustatud superlatiivivormid. Sellele põhimõttele on tehtud väike laiendus, et lisaks võetakse analüüsiossa partitsiibist (-v/-tav, tud-/nud-) moodustatud vormid, kuna need on oma funktsioonilt lähedased adjektiividele (mõlemaid saab kasutada lauses täiendina). Neid vorme on 7. Erandkorras on materjali hulgas üks erijuhtum, kus superlatiivi moodustust võib mitmeti tõlgendada, ja ühtlasi on see ainuke omalaadne vorm, mille korpuse päringusüsteem väljastas (*kõige rämpsum*).

Mikroanalüüsi lähtematerjal on pärit on erinevatest igapäevastest situatsioonidest. Argisuhtlusest on esindatud vestlus pereringis, vestlused kaardimängu mängides, argised telefonikõned vendade, sõprade, sõbrannade ning vanaema-lapselapse vahel ja muud tavavestlused. Korpuse päringusüsteemi integreeritud 269 argivestlusest esineb superlatiivivorme 47 vestluses 73 korral.

Institutsionaalse suhtluse materjal on peamiselt pärit reisibüroode telefonikõnedest (klient helistab büroosse või büroost helistatakse kliendile), aga ka silmast silma suhtlusest

reisibüroodes. Peale selle on esindatud telefonikõned bussijaama ning kaubanduskeskuse infolauda, pank, keelefirmasse, lennufirmasse, prillipoodi, õpetajale, loeng ülikoolis, juuksuri loengud, psühholoogi loeng, koolitund, intervjuud (Türi Ringhäälingumuuseumis, hommikuintervjuu Kuku raadios, vanaisa koolimälestused), bakalaureusetööde kaitsmiskõned, koosolek raamatukogus, vestlused kosmeetikapoes, remondikaupade poes, kellakaupluses, tehnikakauplustes, ehitusmaterjalide poes, zookaupluses, kingapoes, raamatupoes, EMT esinduses, kindlustusbüroos, perearsti juures, väikeloomakliinikus, Soome tööpakkumine telefonitsi, info küsimine TÜ üliõpilasesinduses, üliõpilase ja osakonna sekretäri telefonikõne ning jutlus kirikus.

Institutsionaalse suhtluse alla kuulub ka meediakanalite suhtlus. Materjali hulgas on esindatud ilmateade, spordiuudised, telefonikõne ajalehetoimetusest prominendile, erinevad saated nagu ETV „Köögikunst“, Kuku raadio „Keskpäevatund“, Vikerraadio „Kirikuelu“, „Valimisstudio“ ja „Päevasüda“ ning raadio Elmari „Rahvakohus“.

Institutsionaalseid vestlusi on päringusüsteemi integreeritud korpuses 1246, neist 99 vestluses on kasutatud superlatiivivorme 182 korral.

5. Meetod

Suulist keelt saab analüüsida nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt. Esimest meetodit kasutatakse sotsiolingvistikas, keelestatistikas, registri- ja stiiliuuringutes, milles vaadeldakse keelejoonte kasutussagedust. Tüüpilistes uurimustes piirduakse lihtsalt sõnade ja sõnavormide või grammatiliste kategooriate loeteluga, mis on kontekstivabad. Teist meetodit rakendatakse vestlusanalüüsis ja antropoloogilises lingvistikas. Mõlemas kasutatakse kvalitatiivset mikroanalüüsi, mille eesmärk on välja selgitada, milleks ja mis põhjusel üht konkreetset keelevahendit konkreetset ajahetkel kasutatakse. (Hennoste 2000b: 1120–1121)

Milleks ja mis põhjusel eelnevas lõigus ei tähenda sama. Näiteks võib adjektiivi (keelevahend) kasutada selleks, et moodustada superlatiivi (milleks?) ja tuua midagi konkreetset esile ning rõhutada seda (mille jaoks?). Tavaliselt ei ole superlatiivivormi moodustamine kõneleja jaoks eesmärk omaette (et lihtsalt niisama vormi moodustada). Vormi moodustusel ja kasutusel on põhjus, mis on tihedalt seotud suhtluskontekstiga.

Antud töö empiiriline materjal on jaotatud kahte faili – üks on kvantitatiivse ja teine kvalitatiivse andmeanalüüsi aluseks. Vajalike arvandmete kogumiseks on loodud Exceli fail, mis on abiks uurimisküsimustele vastamisel. Kõik uuritavad vormid on märgendatud Exceli tabelis nõnda, et märgitud on vestluse number, kus uuritav vorm esineb; konkreetne näide; kas tegemist on lühikese või pika vormiga; argi- või institutsionaalse suhtlusega; monoloogi või dialoogiga; vahetu, telefoni- või meediasuhtlusega; mis käändes vorm on; kas vorm on ainsuses või mitmuses.

Töös esitatakse illustratiivset materjali, mis aitab sõnalisest tabelikirjeldusest paremini aru saada, vt Joonis 1.

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	faili nr	näide	kõige/lüh	ar/in	mo/di	va/te/me	kääne	arv
2	208_a	kõige rangem	K	in	di	va	nom	sg
3	208_b	kõige kõrgem	K	in	di	va	nom	sg
4	225_a7	kõige lihtsam	K	in	di	va	nom	sg
5	226_a2	kõige odavam	K	in	di	va	nom	sg
6	235_a5	kõige odavamad	K	ar	di	te	nom	pl

Joonis 1. Väljavõte Exceli failist

Mikroanalüüsi aluseks on 77-leheküljeline Wordi dokument, mis koosneb n-ö kastidest. Iga kast on nummerdatud ja teistest piirjoontega eraldatud, et teha vahet erinevatel suhtlussituatsioonidel. Kastides on lõik tervikvestlusest, mis sisaldab infot, missuguse suhtlussituatsiooniga on tegemist; kes selles osalevad; kus see aset leiab; vestluslõigu transkriptsioon. Uurimuse seisukohalt oluline superlatiivivorm on markeriga esile tõstetud. Analüüsi aluseks olevat dokumendiosa näitlikustab Joonis 2.

28

```

Avatudfail ar_di_te_631_1.txt
Taustakirjeldus: 631\_1\_lp.html

Märgistatud sõna(d):
varasem (1 esinemine)

((631_1 telefonikõnevanaema-lapselaps))

V: no `helistame veel <[äkki] >
H: [ja=sis=sa] võid mulle oma selle (.) `graafiku `anda=sis ma akkan sulle (.) [iga `kord kui sa]
paned kell `seitse kella `elisema=s=ma elistan sulle kümme minutit peale `seitset.
V: [heh]
(.)
V: ma=i=`pea kusjuures `seitsmeks `minema, mul=on kõige `varasem `päev millal ma `lähen=on
(.) kella `õheksaks. (.) ja=sis=ma=olen (.) ja kusjuures=

H: [teinekord] kui=sul ikka `vaja on et=e ma sind `aratan, sis `elista `julgesti ma ärkan või=noh
`mina tõusen `omiku ju `vara üles.

```

Joonis 2. Väljavõte Wordi failist

6. Superlatiiv eesti suulises suhtluses

6.1. Superlatiivi moodustamine

Kokku on uurimise all 255 superlatiivivormi, millest 229 on superlatiivi liitvormid ja 26 superlatiivi liitvormid. Kõigi moodustatud vormide tähestikjärjestuses loend on kättesaadav töö lõpus, vt Lisa 3. Vormilise ühtsuse tagamiseks on loendis loobutud transkriptsioonimärkide esitamisest.

Kõige rohkem on näha superlatiivi kasutust kujul SUPERLATIIVIVORM + SUBSTANTIIV (nt *kõige suuremaks`pidustuseks; parimatel päevadel; kõige odavam jook*), ühe korra tuleb esile vastupidine järjestus SUBSTANTIIV + SUPERLATIIVIVORM (*et oleks nagu`hind`odavam*). Veel esineb selliseid konstruktsioone: SUPERLATIIVIVORM + ABIVERB + PÕHIVERB (nt *kõige`lihtsam on seletada; kõige`soodsam on võtta; kõige`parem on`olla*), ABIVERB + SUPERLATIIVIVORM + PÕHIVERB (nt *on kõige raskem tööd`teha; pidi kõige õigem`tee olema.; on meid`kõige lihtsam leida.; tundub nagu kõige`odavam`ka momendiseisuga olema*), ühel juhul esineb järjestus ABIVERB + PÕHIVERB + SUPERLATIIVIVORM (*peavad sotsiaalrahad minema siiski kõige`nõrgemate*).

Veel esineb konstruktsiooni SUPERLATIIVIVORM + VERB + SEE, ET/KUI (*kõige:] hullem on see et; kõige {kurjem} on`see et; kõige`lihtsam on see et;`kõige tähtsam on muidugi see et; kõige tähtsam ikka vist oli`see=et; kõi]ge ullem on`see kui*). Ilma asesõnata esineb samasugune moodustus järjestuses SUPERLATIIVIVORM + VERB + ET/KUI (nt *kõige`parem oleks=et;`kõige`mõistlikum=on=et=me;`kõige`parem`oleks kui; kõige parem on kui*).

Materjali hulgas on veel sellised järjestused: SUPERLATIIVIVORM + VERB (nt *kõige`suurem mahutab; kõige`odavamatsime; kõige`süm`paatsem oligi*), VERB + SUPERLATIIVIVORM (nt *teeb`parima.; oleks nagu kõige`targem; [toob kõige]`odavama:*), KEEGI/MISKI + VERB + SUPERLATIIVIVORM (nt *`vahtimise töö on vist kõige`hullem.;`Samsung oleks kõige`parem;`Morten ongi kõige`hullem.;`tema kleit on kõige`ilusam,*), ühel juhul esineb järjestus SUPERLATIIVIVORM + VERB + VERB (*kõige`lihtsam on paned*).

6.1.1. Moodustuse aluseks olevad sõnad

Tabel 2 sisaldab adjektiive, millest on superlatiivi kõige rohkem moodustatud. Adjektiivi järel on arvuliselt välja toodud, mitu sellest moodustatud superlatiivivormi esineb. Kõige rohkem on superlatiivi moodustatud kolmest adjektiivist: *hea*, mis esineb 43 korda, *suur*, mis esineb 30 korda, ja *odav*, mis esineb 28 korda. Alla 20 korra on superlatiiv moodustatud adjektiividest *hull*, *kallis* ja *lihtne*, ning alla 10 korra adjektiividest *huvitav*, *kõrge*, *oluline*, *soodne*, *tähtis*, *vana*, *väike*, *õige*.

Tabel 2. Superlatiivi moodustuses esiletulevad adjektiivid

<i>hea</i>	43	<i>tähtis</i>	9
<i>suur</i>	30	<i>väike</i>	9
<i>odav</i>	28	<i>huvitav</i>	5
<i>kallis</i>	11	<i>kõrge</i>	5
<i>hull</i>	11	<i>õige</i>	4
<i>lihtne</i>	10	<i>oluline</i>	3
<i>soodne</i>	8	<i>vana</i>	3

Kaks korda on superlatiiv moodustatud järgnevatest adjektiividest: *ilus*, *kehv*, *kindel*, *mõistlik*, *põhiline*, *raske*, *tavaline*, *võimas*.

Ühe korra on superlatiiv moodustatud nendest adjektiividest: *aktiivne, hiline, jube, kange, kerge, kihvt, kiire, klassikaline, kobe, kuri, kõva, lähedane, lühike, madal, meeldiv, moodne, mõttekas, noor, normaalne, nõrk, palav, pime, pikk, pisike, populaarne, probleemne, põhjapoolne, põnev, range, soe, sümpaatne, tark, tubli, tugev, täiuslik, täpne, vaene, varane, õudne*.

Viiel korral on moodustatud superlatiiv oleviku partitsiibist (-v, -tav), nii et kõnes esinevad vormid *kõige huvipakkuvam* (vt näidet (51)), *kõige minevam, kõige sobivam, kõige säästvam* ja *kõige (siuksed) vaadatavamad* (vt näidet (46)). Kahel korral on moodustuse aluseks olnud mineviku partitsiip (-nud, -tud). Moodustatud vormid on *kõige eelistatum* (näide (1)) ja *kõige levind* (vt näidet (5)). Teist vormi iseloomustab suulisele keelele iseloomulik vokaali redutsioon sõna lõpus, kuid see ei takista arusaamist, et on moodustatud vorm, mis on tähenduslikult sama vormiga *kõige levinud/kõige levinum*.

- (1) V: {ahiküttega} kohe vaatan, (.) mis: `linnaosa on ka tähtis.(.)
H: ee noh `väga tähtis ei=`ole aga aga muidu `Karlova oleks ikka **kõige `eelistatum** paik.

Ainult lihtliviõrret on moodustatud adjektiividest *kihvt, läheda/lähike(ne), moodne, pikk* ja keskvõrdelisest adjektiivist *ülem*. Ainult liitliviõrret on moodustatud adjektiividest *aktiivne, alumine, esimene, hiline, hull, huvitav, ilus, jube, kallis, kange, kehv, kiire, kindel, klassikaline, kobe, kuri, kõrge, kõva, lihtne, lähedane, lühike, madal, meeldiv, mõistlik, mõttekas, normaalne, nõrk, oluline, pime, pisike, populaarne, probleemne, põhiline, põhjapoolne, põnev, range, raske, soe, soodne, sümpaatne, tagumine, tark, tavaline, tubli, tugev, tähtis, täiuslik, täpne, vaene, vana, varane, viimane, võimas, väike, ülemine, õige, õudne* ja mööndusega ka *rämpsus* (kui lugeda sõna adjektiivi-, mitte substantiiviklassi). Mõlemat moodustusviisi on kasutatud adjektiividega *hea, odav, suur*.

6.1.2. Moodustus kolme- ja enamasilbilistest sõnadest

Kolme- ja enamasilbilistest sõnadest moodustatud vorme on materjalis kokku 166. Eelistatud moodustusmall on liitsuperlatiiv, mida on kasutatud 161 korral, superlatiivi lihtvormi esineb 5 korda. Vormid on moodustatud partitsiipidest *eelistatud, huvipakkuv, levinud, minev, sobiv* ja adjektiividest *aktiivne, hiline, ilus, jube, klassikaline, kobe, läheda/lähike(ne), lähedane, lühike, madal, mõistlik, mõttekas, normaalne, odav, oluline, pime, pisike, populaarne, probleemne, põhiline, põhjapoolne, põnev, sümpaatne, tavaline, tugev, täiuslik, varane*.

Kolme- ja enamasilbilistest sõnadest moodustatud vormide hulka kuuluvad veel need vormid, kus esinevad ühelt poolt adjektiivid, mis käituvad olenevalt kontekstist kord superlatiivselt, kord komparatiivselt, ja teisalt implitsiitselt superlatiivsed adjektiivid (vt lk 16). Implitsiitselt superlatiivseid vorme on kokku 6. Moodustatud vormid on *kõige esimene* (3 juhtu), *kõige viimane* (2 juhtu) ja *kõige viimased* (1 juht). Teise rühma moodustavad 4 vormi *kõige alumised, kõige pealmise, kõige tagumine, kõige ülemine*. Tegemist on püsiühendiks muutunud/muutuvate vormidega, mida kasutatakse süstemaatiliselt ja järjekindlalt just sellisel kujul. Sisu poolest on need topeltsuperlatiivid ning prefiksaaladverbil *kõige* on sellistes ühendites pigem rõhutav funktsioon.

6.1.3. Erandlikult moodustatud vormid

Ühel korral on argivestluses moodustatud superlatiivivorm *ülim*, näide (2). See on vaegvõrdeline võrdlussõna, mille komparatiiv on *ülem*, kuid sõnal puudub positiiv, seega tekib puudulik komparatsiooniahel 0 : *ülem* : *ülim* (ÕS 2013). Liitsuperlatiivi *ülim* asemel võib kasutada ka liitsuperlatiivi *kõige ülem*.

- (2) *B: /-/ te peate ikka `minu seltskonnas viibima=et=noh `mina onju et=se=on se=on intelligentsuse ülim aste onju mingi niimodi=ja (.) ja et `kõik ükskõik kas ta on ükskõik mis riigikogu `liige või `näitleja või noh muidu `tuntud inimene onju, /-/*

Sarnase moodustusviisiga on kaks superlatiivivormi: *lähima* ja *lähimasse*, näide (3) ja (4). Esmapilgul võiks arvata, et taaskord on tegemist vaegvõrdelise võrdlussõnaga, ent see pole nii. Kõneleja ei pruugi aimata, et komparatiiv *lähem* ja superlatiiv *lähim* on seotud kahe rööpvormiga, mis kõik kokku kuuluvad terviklikku komparatsiooniahelasse *läheda/lähike(ne) : lähem : lähim*. Sellisena esitab infot ÕS 2013 (**lähim** *üliv* <2: -a; *algv* läheda, lähike(ne), *keskv* lähem> *kõige lähem.*), mis on kergelt vastuolus EKG I-s (1955: 257) öelduga: „Üks defektiivne sõna, millel positiivis algvorm puudub, kasutab tüvesuperlatiivi: [*l'äheta*] : *l'ähi/m* (loend 16).“

Läheda ja *lähike(ne)* tähendavad 'lähedane', nt lauses *See on lähike maa, võime jalgsi minna* (EKSS 2009). Lihtsuperlatiivi *lähim* asemel võib kasutada ka lihtsuperlatiivi *kõige lähem*.

- (3) *RP: /-/ ma usun=et siin 'lähima 'kahe 'kuu jooksul on=vel (0.4) 'palju siukest mida ei 'toimu või mis või mida me 'praegu veel ei 'tea.*
- (4) *V: £ .hh siis 'esitage palun lähimasse Hansapanga kontorisse 'avalduse, .hhh et te:::: soovite lepi- õõ 'graafikut 'peatada. £*

Ühel korral on superlatiiv moodustatud sõnast, mida võib tõlgendada kahel eri viisil. Moodustatud vorm on *kõige rämpsum*, näide (5). Ühel juhul kuulub *rämps* 'miski kehv, vilets` adjektiiviklassi ja teisel juhul substantiiviklassi ning tähendab 'praht, prügi, sodi, koli`. Vestlusteema on automargid ning kõneleja JN võib Opelile viidata kui viletsale autole, või arvab ta Opelil kolihunniku alla, mis on sama väärtusetu kui prügi. Kui *kõige rämpsum* on moodustatud substantiivist, siis kuulub ta vähe esinevate vormide hulka, millest on täpsemalt juttu lk 13.

- (5) *JN: ['Volksvaagen.] (0.8) väike 'Volksvaagen. (0.5) a=need on 'kõige: (.) noh läänes kõige levind autu 'üldse. (1.0) aga m=*
JN: 'Fordid=j (.) 'Oopel on kõige: 'rämpsum.=

Ühe korra on moodustatud vorm, kus on kokku pandud superlatiivi kaks moodustusmalli. Näites (6) on kõneleja A moodustanud topeltsuperlatiivi *kõige vanim*. Võrdluseks olgu öeldud, et kirjakeeles on ainsad lubatud vormid *kõige vanem* või *vanim*. Teine kõneleja ei paranda esimest kõnelejat, kuid kasutab ise oma kõnes vormi, mis oleks kirjakeele moodustusreeglite järgi õige. Lisaks on märgata mitme iseseisva üksuse kokkuhääldust.

- (6) A: *mhmh? (.) siis `milline=on: `kõige: `vanim ja võibolla=sis=ka kõige `huvitavam eksponaat. (2.5) {sis aasta`kümnetest [või.]}*
 B: *[((köhatab))] mm=ee: jah, ee kõige=`vanem=on {nüid} `lihtsam=öelda ee selles=mõttes=et need=on `raadjo `vastuvõtjad `kahekümnendate aastate `lõpust.*

6.1.4. Käändekategooria

Järgnevalt on esitatud Tabelis 3 kokkuvõtlik info moodustatud superlatiivivormide käänete kohta. Number tabelis näitab mitu korda ühes käändes vormi esineb. Vorme ei ole moodustatud kõikides käänetes, seepärast on osa käändeid tabelist välja jäetud. Kõige rohkem esineb superlatiivi nominatiivis, täpsemalt 199 korral, ja umbes kaheksa korda vähem genitiivis, täpsemalt 23 korral, partitiivis 15 korral. Teistes käänetes on superlatiivi tunduvalt vähem kui nominatiivis.

Tabel 3. **Käänete kasutus superlatiivivormi moodustusel**

nominatiiv	199
genitiiv	23
partitiiv	15
illatiiv	5
translatiiv	6
adessiiv	2
allatiiv	2
inessiiv	2
elatiiv	1

6.1.5. Arvukategooria

Kõnes kasutatakse rohkem singularivorme. Neid on kokku 224 ning ülejäänud 31 vormi on pluuralivormid. Pluuralivormid on moodustatud adjektiividest *alumine, hea, hull, ilus, kallis, kange, kehv, nõrk, odav, oluline, populaarne, põnev, soodne, suur, tavaline, tubli, õige*. Näide (7) esitab ühe pluuralivormis moodustatud superlatiivivormi.

- (7) *J: .hh nagu: `lubatud on meil täna köögis (.) `naine. mitte `lihtsalt naine, aga `aasta naine. .hh õ kel nimeks (.) Liis `Klaar. ja: `koos hakkame me tegema pipar `kooke. (1.5) ja ned ei=ole vist vist vist mitte mitte kõige `tavalisemad piparkoogid. (0.5)*

6.1.6. Superlatiiv erinevates vestlustüüpides

Materjali hulgas on suuresti esindatud superlatiivi kasutus institutsionaalses suhtluses (näiteks kõnedes reisibüroosse või bussijaama infotelefonile), uuritavaid vorme on 182. Vastukaaluks on 73 superlatiivivormi, mida on kasutatud argisuhtluses. Superlatiivi esineb 245 korda dialoogides ja 10 korda monoloogides, 124 korda vahetus suhtluses, 101 korda telefonisuhtluses ja 30 korda meediasuhtluses.

Superlatiivi lühikesi vorme on peaaegu võrdselt kasutatud nii argisituatsioonides kui ka institutsionaalses suhtluses, vastavalt eelnevale 12 korda ja 14 korda. Liitvormi on aga rohkem kasutatud institutsionaalses suhtluses, mis tuleb esile 168 korda. Argisuhtluses on liitvorme 61 korral.

6.1.7. Koha seosed superlatiivivormiga

Mõningatel juhtudel on moodustatud superlatiivivormi nõnda, et selle ette on lisatud kohanimeline täiend. Näidetes (8) ja (9) on need täiendid *Euroopa* ja *Eesti*.

- (8) *LT: /-/ ja=kui=te `arvate=et `kolmkümmend `kolm protsenti, (.) viimaselt tulu astmelt on `kõrge, (.) siis=ma pean `ütleva (.) et se=on (.) vast Eu`roopa kõige `madalam. /-/*
- (9) *V: [ütles]=et tal on `Eesti kõige `kallim arvuti aga seda ma küll ei=`usu.*

Puhtkvalitatiivsetest sõnadest tekib keeles pidevalt juurde uusi kõvendavaid elemente. Nõnda on saanud sõnast *maailm*, mis assotsieerub eelkõige üldise elamispaigaga (kohaga), intensiivistamisvahend *maailma*, mida liigitatakse määraadverbide alla. (Erelt 1977: 44–45) Näited (10), (11), (12) ja (13) ilmestavad seda huvitavat nähtust eesti keeles. Kõnelejad eelistavad valiku SUPERLATIIV + OBJEKT + MAAILMAS (nt *parim näitleja maailmas*) asemel sõnajärjestust MAAILMA + SUPERLATIIV + OBJEKT (nt *maailma parim näitleja*).

Näidetes (10) ja (11) on kindlalt tegemist määraadverbiga, sest *maailma parim näitleja* ja *maailma kihvtim asi* on subjektiivsed, mitte faktidega kindlaks määratud. Teiste näidete puhul võib mööndusi teha. Esimeses näites (10) tahab küsija A põhimõtteliselt teada saada, kes on vastaja arvates väga hea näitleja ning teises näites (11) on kõneleja M ütluse mõte selles, et veranda on väga kihvt asi. Kummagi kõneleja lausung ei ole konstateering.

(10) A: `kes on `maailma `parim `näitleja.

(11) M: se=`veranda on minu meelest [*maailma kihvtim*] asi.

Kui näidetes (12) ja (13) väljaöeldu on faktikeskne, siis ei ole *maailma* määraadverbi funktsioonis. Määraadverbiks võib *maailma* pidada neis lausetes siis, kui kõneleja J räägib lihtsalt ühest väga suurest vaibast või suurimast vaibast, mida tema oma silmadega on näinud, ja kui kõneleja V tahab öelda, et Ranua loomaaed asub üsna põhja pool, aga ta pole kindel, kas see on geograafiliselt põhjapoolsem loomaaed.

(12) J: /-/ aga `tõelised vaatamisväärsused on: (.) hoopiski (.) uue katedraali `sees. (.) seal=on `hästi palju `haruldasi `asju (.) .hh näiteks `maailma kõige `suurem (.) ühes tükis kootud=h (.) `piltvaip=h (.) või gobelään (.) .hh `mis=on pandud `altarimaaliks /-/

(13) V: /-/ ja siis Ranua `loomaaed see=on *maailma kõige põhjapoolsem* `loomaaed /-/

6.1.8. Moodustus superlatiivsetest adjektiividest

Implitsiitselt superlatiivseid vorme on kokku 6. Moodustatud vormid *kõige esimene* (näited (14), (15) ja (16)), *kõige viimane* (näited (17) ja (18)) ja *kõige viimased* (näide (19)) on oma olemuselt topeltsuperlatiivid, kuigi tähenduslikult ei saa olla esimesest veelgi eespool ja viimasest tagapool samuti mitte (vt lk 16). Ilmselt on tegemist keelekasutaja jaoks oluliste sõnadega, mida on vaja eriliselt rõhutada ja seda aitab tal teha prefiksaaladverbi lisamine. Näites (14) räägitakse mitmest erinevast asjast, mis kuuluvad sama teema alla (värvid). Tagantjärele viidatakse esimesena mainitud objektile ühendiga *kõige esimene*.

(14) *PT: /-/ kõige süm`paatsem oligi vist see (1.8) see kõige `esimene värv. hehe*

Iga kord ei viidata ühendiga *kõige esimene* millelegi, mida eespool juba mainitud on, vt näiteid (15) ja (16). Näites (15) on lõik vestlusest, kus tehakse tööpakkumine Soome. Kõneleja H tahab teada, kas pakutav töö on maasikate korjamine ja kõneleja V vastab, et maasikaid ei kavatsetagi korjata, kõigepealt korjatakse murakaid ja pärast seda võib tulla muid tööülesandeid juurde. Näites (16) pakub reisibüroo teenindaja kliendile erinevaid majutusviise, kõigepealt hotellituba hinnaga 7590 rahaühikut ja pärast seda teistsuguse hinnaga (hotelli)tube.

(15) *H: ee kas: `maasikate korjamine.*

V: ee seal on nüüd üsõnaga me=me `see=aasta ei=`lähegi. me läme see=a- meil on `kõige `esimene asi see `ästi kallis `mari on `murakas.

(16) *V: praegu `kohti `on aga {-} täpselt jah=et mis `ajal te nüüd `minna soovite. (0.5) et `hinnad `akkavad sin `seitse=tuhat `viissada õheksa`kümmend (.) on kõige `esimene < o`tell, /-/*

Sama süstemaatiliselt nagu kasutatakse ühendit *kõige esimene* tehakse seda ka ühendiga *kõige viimane*. Sisuliselt räägitakse viimasest objektist, aga seda on vaja rõhutada, seepärast lisatakse *viimane* ette prefiksaaladverb nagu näidetes (17) ja (18). Näide (17) on pärit

argivestlusest, näide (18) kaubanduskeskuse infolaua telefonikõnest, kus räägitakse piletihindadest.

(17) *H: > see on kõige viimane`number see kaks`kümnend. /-/*

(18) *V: et praegu on: (.)`kahesa=kroonised kahesaja=`neljakümne=viie=krooniseid (1.0) on`põrandal ja <`rõdul on siss > (.) isegi`sajakrooniseid see on`kõige viimane rida*

Näites (19) räägib juuksur erinevat tooni juuksevärvidest, kõigepealt heledatest, siis punastest ja viimaks lilladest. Kuna lillat tooni on rohkem kui üks, saab sellest rääkida mitmuses. Ühendiga *kõige viimased* annab kõneleja J teada, et lillat tooni juuksevärvid on viimased, millest ta kavatses rääkida.

(19) *J: /-/`lillat tooni (0.4) juuksevärvid=on (0.7) ee need`ongi siis kõige`viimased /-/*

Teise rühma moodustavad 4 vormi: *kõige alumised, kõige pealmise, kõige tagumine, kõige ülemine*. Adjektiivid *alumine, pealmine, tagumine* ja *ülemine* võivad lauses ja lausungis käituda nii üht- kui teistpidi. Kui kirjeldatakse kaheosalist objekti (nt raamat, millel on kaaned, üks on *alumisem* ja teine *ülemisem* kaas), on seda iseloomustav adjektiiv komparatiivne. Seevastu näidetes (20), (21) ja (22) on adjektiivid *alumine, tagumine* ja *ülemine* superlatiivsed, sest kõnelejad kirjeldavad üht objekti, mis on teiste hulgas. Adjektiivi *pealmine* superlatiivset näidet *kõige pealmise* näeb alapeatükis 6.2.2., näide (47).

Näites (20) toimub vestlus kliinikus, kus kõneleja M näitab kliendile riulil asetsevad tablette, ühtlasi informeerib teda kauba hindadest. Alumisel riulil olevatele tablettidele viitab ta ühendiga *kõige alumised*.

(20) *M: ja: (.) see on`neliteist, (.) ja see on <`kakskümnend > (...) ja`igasugust on näete seal`all kõige alumised need on kakskend=viis.*

Näites (21) räägivad kaks õpilast omavahel õppematerjalist. Kõneleja H annab teada, et tema materjal koosneb neljast osast ja et kõige lühem on neljas osa, mis jääb materjali lõppu ehk võrreldes teiste osadega on see *kõige tagumine*.

(21) *H: mul on sellest ainult sellest kõige tagumine neljas kõige lühem ja siis on (.) se ainevahetust vaatan praegu.*

Näites (22) helistatakse telefonifirmast kliendile, sest kliendil K on probleeme internetiühendusega. Klient kirjeldab operaatorile, milline aken on parasjagu tema arvutiekraanil, s.t missugused on valikud, millele ta klikkida võiks. Kuna valikuid on mitu (rohkem kui kaks), aga kõik neist ei toimi, siis on vaja eristada seda valikut, mis toimib. Valikud asetsevad järjestikku üksteise all ning eristada on vaja seda, mis asub nimekirjas esimesel kohal. Eristuse on kõneleja teinud ühendiga *kõige ülemine*.

(22) *K: /-/ ainukene valik on kõige ülemine on ühenda, (1.2) ja siis (.) hall on olek.*

6.1.9. Absoluutne superlatiiv

Nii nagu keeles on olemas absoluutsust väljendavaid adjektiive (*haige, terve, täis, tühi*), on ühtlasi superlatiivi võimalik absoluutselt väljendada (vt lk 17). Näited (23) ja (24) väljendavad absoluutset superlatiivi. Rõõmu ja heameelt on keeruline mõõta, seepärast võib võrdväärseks pidada suurt rõõmu suurima rõõmuga ning suurt heameelt suurima heameelega, mõlemal juhul väljendatakse kõrgendatud rõõmujoovastust.

(23) *K: /-/ ja mina antsin sele suurima rõõmuga talle loovutasin se neli krooni.*

(24) *H: e= mingid on jah, (1.2) no=mingi: kolmekümnest neli on siuksed apso luutselt lootusetud. .hh (1.5) et ma panen neile suurima eameelega ühe veerandiks.*

Niisamuti on absoluutse superlatiivi näited (25) ja (26). Näites (25) väljendab kõneleja PT lootust, et kõik läheb väga hästi (*loodame kõige paremat*), ja näites (26) räägib kõneleja

J loengukuulajatele, et hea juuksur teeb salongis kõik, mis tema võimuses, annab endast kõik, et klient rahule jääks ja saavutab nii hea tulemuse, kui üldse võimalik (*teeb parima*).

(25) *M: .jah > see sõltub nüüd sest siin ei oska `midagi praegusel ajal öelda, no `haiglad kaovad ära=ja `arsti kohad=ja kõik=ja, [] et nisukest `muuseumi veel=et noh. (.) see on `ettearvamatu ühesõnaga.*

PT: jaa

M: tulevik (.) `kõigil asutustel

PT: jah

M: ja `muuseumitel kah (1.5)

*PT: @ noh (.) `loodame **kõige paremat** @*

(26) *J: /-/ > kui=te=nüüd (0.5) teie `materjal mis on < `toodud `juuksurisse, (0.4) et `tema `teeb seal > kui on hea `juuksur sis=ta teeb **parima**. /-/*

6.2. Superlatiivi kasutamine suhtluses

6.2.1. Superlatiiv suhtlustegevustes

Suhtlustegevus on sotsiaalne tegevus (ingl k *social action*), mida teeb kõneleja suhtluses oma eesmärkide saavutamiseks. Seda mõistet samastatakse teistes keeleuurimise suundades kasutatud mõistetega, nt dialoogiaktiga, kõneaktiga, suhtlusrolliga. (Hennoste 2013: 13) Superlatiivi kasutust on eelkõige märgata sellistes suhtlustegevustes nagu jutustustes ja vastustes, vähem aga ettepanekutes, parandustes, küsimustes, ja üldsegi mitte tervitustes või hüvastijättudes.

Näide (27) käib jutustuse kohta. See on väljavõtte puudega laste vanematele peetud psühholoogialoengust. Vastuse näide on näide (28), mis on väljavõtte reisibüroosuhtlusest ja näide ettepaneku kohta on argivestluse näide (29). Küsimuse kohta on näited (30), (31) ja (32). Paranduse kohta siin näiteid ei ole, nendest on kirjutatud alapeatükis 6.2.2.

- (27) P: /-/ (.) kui ei `jagata omavahel oma `tundeid, .hh ja oma ka `süütundeid ja=ja selliseid asju ja kui akatakse üksteist `süüdistama, (0.5) sis on see (2.8) kuidas öelda, (1.0) siis on üks selline (.) `kõige `kergem `tee või `kõige `kindlam `tee (0.8) `üksteisest `võõrandumisele, (.) `ohvri rolli `omandamisele, /-/
- (28) V: siis veel `see küsimus=et et kas se=on ainult see `veepark või seal on seal midagi `juures ka seal on ju eksole `mitu nagu (.) `kompleksi või `võimalust eks[ole.]
H: [see] on konk`reetselt `vee`park.
V: [ahah]
H: [ja=se] `veepark ongi se **kõige** `võimsam. .hh sest=`kui tahetakse `ainult ujulat sis=see .hh `ujula osa on ju: ju noh `tavaline `ujula /-/
- (29) H: noh `täna võibola oleks kõige `parem, sest täna ma vist olen `ainukene `õhtu et T: keegi ei viitsi `rehkendada=et [noh=et] mis ta siis seal `teises poes maksab [et kui] `kümme protsenti
K: [jaa=jaa] [nojah]
T: `alla võtad=et
A: mh te peaksite `reklaami te[gema et teil] `on **kõige odavam**.

Küsimustes on moodustatud superlatiivivorme 27 korral. Küsimuse sees esineb superlatiivi institutsionaalses suhtluses 22 korda (telefonisuhtluses 14, vahetus suhtluses 8) ja argisuhtluses 5 korda (telefonisuhtluses 1, vahetus suhtluses 4). Suhteliselt palju on superlatiivivorme reisibüroo dialoogide küsimustes, kus klient soovib kõige odavamat reisi.

Küsimustes esinevad vormid: *odavaim, parim* (2 juhtu), *parimaks, parimatest, kõige ilusamad, kõige hilisem, kõige huvitavam, kõige (sellisem) lähedasem, kõige kallim* (2 juhtu), *kõige kõrgem, kõige kõvem, kõige odavam* (4 juhtu), *kõige odavam, kõige parem* (4 juhtu), *kõige soodsam, kõige suurem, kõige suuremad, kõige suuremasse, kõige vanim*.

Järgnevalt on toodud näited superlatiivi esinemisest küsimuses. Küsimusenäited on välja toodud koos vastustega. Näites (30) on näha superlatiivi lihtvormi ning näidetes (31) ja (32) liitvormi küsimuse sees. Näide (30) on väljavõte argivestlusest, näide (31) on pärit

ametlikust suhtlusest, kus klient helistab reisibüroosse ja uurib vajalikku teavet reisi kohta. Viimane näide (32) pärineb vestlusest tehnikakaupluses, kus müüja ja klient räägivad Samsungi televiisorist ja videomakist.

- (30) *B: a kule`kas ta: `mitu korda (.) se `Poom `Eesti: **parim** sportlane on `olnud. (.)*
> vōi=ei=`olegi [olnud=vä. <]
A: [< ma=i=`tea, >] on `küll olnud, `eelmine aasta oli. (.) `see aasta
vist [ei` { olnud. }]
- (31) *H: ja ho`tell tuleb hinna poolest **kõige** `kallim.*
V2: ee o`tell tuleb nüid `kõige kallim oleneb muidugi `tärnidest eksju=ja otellis on
`ka see võimalus võtta omale=nüid `pansion vōi `poolpansion.
- (32) *HO: * mhmh * (0.4) > ni=et ühesõnaga `Samsung oleks **kõige** `parem jah. < (0,8)*
M: kas ta just `kõige parem on aga: (0.6) ta=n `hea. (1.0) `kõik on `head
asjad.(0.8) aga: (1.0) `mina soovitan `Samsungit.

6.2.2. Eneseparandused ja partneri algatatud parandused

Eneseparandus on tegevus, mille käigus kõneleja parandab kõnes vigast varianti omaalgatusel. Eneseparandus jagatakse kaheks: modifitseerimine, mis tähendab, et olevas tekstis tehakse midagi ümber, ja järje otsimine ehk takerdumine (Hennoste 2012: 38) Takerdumise alla lähevad näiteks kordused, venitused, pausid ja kohatäitjad superlatiivvormides. Siinses peatükis on üks partneri algatatud parandus, mida võib tõlgendada mitmeti.

Ümbertegemine

Näites (33) kõnelevad kaks vestluspartnerit sportlastest ning kõneleja A hääldab kolm iseseisvat üksust kokku sedasi, et superlatiivvormi partitiivi lõpp on kõnes redutseerunud. Kõneleja A mõistab ise oma viga ning teeb kohe järgmises lausungis paranduse, lisades vormile õige käändelõpu.

- (33) A: *ma=mõtlen `Eesti=parim=jalgpallurit.*
 B: *ei=aga=ma=mõtlen [{ päris } `sportlast,]*
 A: *[ei, `Eesti parimat] [`sportlast]*

Näites (34) on väljavõte vestlusest, mis toimub väikeloomade kliinikus. Klient O1 uurib, millised võimalused on emase kassi tiinuse vältimiseks ning vastuses soovitatakse operatsiooni. Vastamisel ütleb kõneleja M ekslikult käändelise vormi *kõige odavam*, mis ei sobi kokku tema lausungilõpuga, seepärast teeb ta otsekohe paranduse samas voorus ja ütleb õige vormi. Siiski ei ütle ta välja terviklikku superlatiivivormi, millesse kuulub ka prefiksaaladverb *kõige*, vaid parandab ainult seda osa, mis tal valesti läks.

- (34) O1: *a mida te ise nagu: kõige rohkem `soovitaksite mis oleks `õige.*
 M: *no `lõppkokkuvõttes on kõige odavam (.) odavam operatsi`oon,*

Kiiruga valesti hääldatud pooliku sõna on kõneleja jooksvalt ära parandanud kohe samas lausungis, näide (35). Võimalik, et sõnaühendit ei tajuta tervikuna, sest parandatud on ainult tagumine osis.

- (35) M: */-/ ma oleks võind asja jumala `absurdini eksole, (.) aga=no `minul oli `neid vaja, mitte nendel `mind. (.) kõige pop- probleemsem oli asja juures=se, muidu oleks teind mingit `nalja nii et `vähe polnud. /-/*

Näide (36) on mõnevõrra sarnane näitega (35), kus kõneleja on ekslikult valinud teise tüvega sõna, mida ta ei soovi kasutada. Erinevus seisneb selles, et ära ei parandata ainult valet osist, vaid konstruktsioon öeldakse uuesti välja terviklikul kujul.

- (36) JN: *`Pežoo pidi olema jälle rooste (.) suhtes*
 UP: *ah Pežood [ma ei `taha.]*
 JN: *[kõige kerg-] (.) kõige kehvem. (.) /-/*

Takerdumine (kordused, venitused, pausid ja kohatäitjad superlatiivvormides)

Näited (37) ja (38) on pärit juuksuri loengust. Nende puhul võiks eeldada, et poolikult hääldatud sõnu võib põhjustada mõni kõne defekt, kuid mujal kõnes ei ole pooliku sõna kordust olulisel määral märgata. Seega tundub tõenäosem, et kõneleja on kohati ebakindel superlatiivi moodustusreeglite kasutamisel või vajab lihtsalt lisaiega mõtlemiseks. Ühtlasi on see piirijuhtum selles mõttes, et pole teada, kas kõneleja on esialgu kavatsenud parandust teha, siis aga ümber mõelnud ja parandusest loobunud, või polnudki tema kavatsus vormi korrigeerida ning kordused on kõnesse tekkinud mingil muul ajendil.

(37) J: /-/ [*tegelikult=ee tegelikult ja jajaa, (.) et*]=ää *`kõige ki-kindlam` reegel tegelikult`ongi see`reegel et`reeglit ei`ole. /-/*

(38) J: /-/ *tegelikult on nagu`kõige mõis-`mõistlikum kui=teie (.) teie`juuksed ei`ole sellised /-/*

Siin on näited (39) ja (40) sellest, kuidas superlatiivvorm on mõjutatud, kui kõneleja soovib mõtlemiseks lisaiega. Mõjutuse saab prefiksaaladverb *kõige*, mille viimast häälikut venitatakse. Näites (39) järgneb venitusele mikropaus ning alles seejärel öeldakse välja tagumine osis. Näites (40) on prefiksaaladverb välja öeldud venitatult, aga ilma pausita.

(39) V: *ee=h (0.5) noh (.)`kõige: (.)`kallimad piletid \$ edasi tagasi on \$ ee`äriklasi: reisi`piletid ja need=on: üle`kümne tuhande \$ krj. \$*

(40) A: [*jajah ei`kõige:*] *hullem on see et me otsime Tartust seda pedagoogilist`kooli [taga,]*

Kõikidest juhtudest kolmel juhul (näited (41), (42) ja vt näidet (53)) on superlatiivi liitvorm välja öeldud nõnda, et vormi kahe osise vahel on paus. See annab alust arvata, et osa kõnelejaid ei taju superlatiivvormi kui tervikut, mis öeldakse välja pausideta ja millele ei lisata vahele muid sõnu, nagu seda on tehtud näidetes (43), (44), (45) ja (46). Kindlasti ei

saa välistada, et sellisel kasutusel võib olla ka muid põhjuseid, mis tulenevad suulise keele eripärast. Näites (42) on näha mitme erineva üksuse kokkuhääldust, millest tuleb juttu veidi allpool.

(41) *C: /-/ nii=et=ee `oma poolt annaksin sellele `laulule: a-arvestades `aega (.) kõige (.) suuremad `pallid mis on võimalik `anda.*

(42) *V: [kilo]de pealt=ja .hh ja=ja kõige (.) `soodsam=on=muidugi `murakas. seal saab `tohutult `hästi `teenida.*

Peale korduste, venituste ja pauside lähevad takerdumise alla kohatäitjatega vormid. Suulises kõnes esinevad kohatäitjad, milleks on pronoomenid ja adverbid, mis esinevad täistähendusliku leksikaalse üksusega samas morfoloogilises vormis ja süntaktilises rollis. Kohatäitjat kasutatakse mitmel otstarbel, eriti aga siis, kui otsitakse lahendust sõnaotsimise probleemile. (Hennoste 2001: 192–193; Hennoste 2012: 39)

Neljal korral tuleb esile vorm, kus superlatiivi liitvormi vahele on öeldud pronoomen. Ilmselt on kõnelejal vaja mõtlemiseks lisaaega. Selle oletuse poolt on kaks esimest näidet (43) ja (44), kus pärast pronoomeni väljaütlemist on kõnes mikropaus. Lühikest viivitust võib põhjustada see, et kõnelejal ei tule kohe õige sõna meelde või kahtleb ta selles, kuidas korrektset vormi moodustada. Esimene näide on eriline selle poolest, et pronoomen *selline* on püütnud kogu konstruktsiooniga ühtsustada, nii et tekib pronoomeni kompareeritud vorm *sellisem*.

(43) *H: mhmh (1.2) nojah (.) aga mis=mis `teil nagu: see mis nagu `bussi reisidest kõige sellisem (.) `lähedasem sellele võiks [`olla sis]*

(44) *M: see tundub neist kõigist praegu kõige (1.0) kõige niukene (.) `huvi[tavam]*

Näidetes (44) ja (45) öeldakse pronoomen välja algkujul ja näites (46) pluuralis, kuid pronoomeneid ei ole proovitud kompareerida nagu näites (43). Näidetes (44) ja (46) on

kõnekeelsed pronoomenid *niukene* ja *siuksed*, mis esindavad kirjakeele pronoomeneid *niisugune* ja *seesugune*.

(45) V: `et `et ee `soovitav `oleks `ikka `kuskil `siin `vebruar `märts `ära regist`reeruda.
.hhhhhhhhhh (0.6) `et `siis `meil `nimodi {br}, `tavaliselt `nagu `siis `on `nagu
`**kõige** `selline ak`tiivsem äääääääää regist`reerumine. (0.7) .hhhhh

(46) V: mm > üldiselt < < seal on nagu: > **kõige** *siuksed* `vaadatavamad `saated
minu=arust.

Partneri algatatud parandus

Näide (47) on väljavõte vestlusest, mis toimub kaardimängu seletamise ajal. Mäng ei ole veel pihta hakanud ning osalejad arutavad mängureegleid. Kõneleja I ei moodusta täielikku superlatiivivormi ning kõneleja P parandab teda. Samas jääb õhku väike kahtlus, sest kõneleja I lausungi lõpuosas on poollangev intonatsioon, mis näitab, et üksus ei ole veel täielikult lõpetatud. Näidet lähemalt vaadates võib eeldada, et kõneleja I tahab poolelioleva sõna korralikult välja öelda või lisada veel midagi, kuid kaasvestleja räägib tema jutule peale. See sunnib kõnelejat I katkestama oma kõnevooru ning täielikku superlatiivivormi ei moodustata. Vajaliku vormi moodustamist segavaid faktoreid võib veelgi olla, nt õhinal olek kaardimängu pärast.

(47) I: `nii, ja `kaarte (0.3) `segada ei `tohi=et sa pead `võtma selle (0.4)
[ühe (.) **kõige** `peal,]
P: [**kõige** `pealmise,]

6.2.3. Prefiksaaladverbi kordused liitsuperlatiivis

Üks intensiivistamisvõtteid eesti keeles on kas adjektiivi või määraadverbi kordamine, nt *suur-suur maja*, *väga-väga ilus tüdruk* (Erelt 1977: 46). Nende hulka võib arvata ka prefiksaaladverbi *kõige* kordused. Näites (48) räägitakse hooajalisest ärist, kõneleja AS tahab väita, et suvel õitseb äri kõige rohkem. Kõigepealt ütleb ta välja esimese *kõige*,

seejärel tuleb 0,8-sekundiline paus, kus kõneleja ilmselt otsib sobivat keelendit, seejärel lisab ta *kõige kõige minevam*, kus on näha prefiksaaladverbi kordust. Lisaks on enne superlatiivivormi kasutatud kõnes pehmedajat *nigu*, mis ei lase väljaöeldul kõlada resoluutselt.

(48) AS: *mm `suvi on::: (0.3) see `ongi nagu=`ooajaline: (0.5) sihuke `äri=et `suvi=on=nigu kõige (0.8) kõige kõige `minevam `aeg.*

Siinses näites (49) on samuti kaks järjestikust prefiksaaladverbi mõeldud adjektiivu intensiivistamiseks, nii et kõneleja L on tahtnud öelda, mis oli kõige-kõige tähtsam. Transkriptsioon *k(h)õige=h* tähendab, et sõna on välja öeldud naerva häälega ning nõnda on ka lõik, mis jääb transkriptsioonimärkide \$ vahele.

(49) L: */-/ no=k(h)õige=h \$ kõige tähtsam ikka vist oli `see=et Ulvi ei jõudnud ommikul k(h)artuleid k(h)oorida, /-/*

6.2.4. Järjestikused superlatiivivormid

Suuremalt jaolt on kõnes kasutatud ühes lausungis vaid ühte superlatiivivormi. Kahte vormi või rohkem on kasutatud juhul, kui need iseloomustavad erinevaid objekte nagu näites (50), kus *kõige võimsam* käib saatejaama kohta ja *moodsaim* saatemasti kohta. Siin on näha ka kohanimelisi täiendeid, millest on eelnevalt kirjutatud leheküljel 29, alaptk 6.1.7.

(50) B: */-/ ee Eesti `Vabariigi (0.5) kõige `võimsam saate`jaam, mis=oli=sis (.) tollel ajal=ka Eu`roopa mootsaima (.) ee `s:aate `mastiga. /-/*

Kahte vormi kasutati veel siis, kui need sõnad kuulusid samale objektile, ainult et vormid esinesid järjestikku. Näidetes (51) ja (52) kasutati kahte järjestikust vormi, mis kuulusid samale objektile. Üheski vestluses ei kasutatud kolme või sellest rohkem järjestikust superlatiivivormi. Näites (51) toimub intervjuu Türi Ringhäälingumuuseumis. Kõneleja B vastab inetrvjueerijale, milline on tema arvates kõige huvitavam eksponaat

muuseumis. Näites (52) teeb reisibüroo teenindaja ettepaneku kliendile, kes uurib lennuki piletihindasid ja väljasõiduaegu.

(51) *B: /-/ sest minu=meelest on praegu (.) ee `praegu kõige `huvitavam ja kõige `huvipakkuvam ikkagi se `Türi: (.) ee `s:aatejaama `telemastima`gett /-/*

(52) *V: teate. te peaksite helistama `Esträvelisse. sealt saate `kõige `täpsema kõige `kiirema `info.=*

Näide (53) on ainuke näide sellest, kui kõneleja on kasutanud kahte superlatiivivormi sama objekti kirjeldamisel, ainult et samasugust objekti on rohkem kui üks. Tegemist on väljajäätelise vestlusega, mis on toimunud ehituspoes. Müüja ja klient räägivad laeliistudest ning klient avaldab soovi osta väikseid kenasid liiste. Müüja juhatab ta sobivate juurde ja väidab, et need on kõige väiksema ja kõige ilusama profiiliga.

Analüüsimisel ei saa välistada, et tegu on piiripealse juhtumiga, kus kõneleja R pole tahtnud kindlameelselt väita, et tema soovitatavad liistud on kõige väiksema ja kõige ilusama profiiliga. Võib-olla on tahtnud ta öelda, et kõige väiksema profiiliga liistud on ilusama profiiliga (kui teised laeliistud). Mõnikord tarvitavad rääkijaid komparatiivivormi siis, kui nad teevad üldistusi millegi keskmise põhjal, nii võib olla ka selles lausungis.

(53) *R: no sis võibola (0.4) kõige (.) `väiksema ja selise ilusama pro`fiiliga on (0.4) on `sellised sin. > ma=i tea nüid kas nad `on=just `kõige paremad vast sin < (.) noh kaunis `sarnased nad kõik.*

6.2.5. Kokkuhääldused

Superlatiivi liitvorm koosneb kahest üksusest, mis on omavahel tihedalt seotud, kuid mõlemad üksused võivad ka eraldi iseseisvalt asetseda, kui need on lausungis teistsuguses positsioonis. Superlatiivi liitvormi üksuseid võidakse kokku hääldada, kui neid tajutakse tervikuna või kui kõneleja kõnetempo on väga kiire. Üks võimalus on teha kokkuhääldus

superlatiivi sees (see käib ainult liitvormi kohta), teisel juhul hääldatakse superlatiiv kokku muude üksustega, mis tavaliselt tema juurde ei kuulu (see käib liht- ja liitvormi kohta).

Näited (54) ja (55) esitavad kokkuhäälduseid superlatiivi sees.

(54) ML: /-/ ja: teiseks leida `mehhanism (.) just `nendega (.) põllumeeste `aitamiseks, kes on (.) olnud ee kõige `tublimad, investeerinud `tootmisse (.) ja `kvaliteeti (.) kes on praegu **kõige=raskemas** olukorras. /-/

(55) H: no `neid vist `minu teada oli ka `nimodi=et .hh et üks oli: **kõige=lihtsam** server ja siis akkasid tulema natuke `kobedam ja `kobedam ja `kobedam.

Näidetes (56), (57) ja (58) tuleb esile kokkuhääldus superlatiivivormiga, kus kokkuhääldatavaid üksuseid on kolm või rohkem. Neid ei saa siiski lugeda kinnistunud vormideks, sest vormides on kokku hääldatud sõnad, mida superlatiivimoodustusel kasutada ei saa.

(56) V: /-/ kel=**kaheksa ei=ole** `tema jaoks **kõige=parem=et** võibolla siis see `teisipäev kell `üksteist oleks na[gu .h] selles mõttes `kõige parem, .hhhhh

(57) R: no=**se=on=**`üldislt kliendi=**enda** `maitse `asi aga=**noh (0.4)** no `kaks=**pool=on (0.4)** `lagi `kõrge sis=**kusagil (.)** ütleme (0.4) `meetrikõrgusele pannakse `porte. (0.4) **{et}=sis=on=nagu=kõige** `s:**obivam**.

(58) V: /-/ on ää (.) `võimalik `tellida=**ekskursioone** aga: `see=**läheb** kulugaks. **kõige** **mõistlikum=on=et=me** `anname (.) turisti`info, /-/

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas moodustatakse ja kasutatakse suulises eesti keeles superlatiivivorme. Uuritavad vormid on pärit Tartu Ülikooli suulise keele korpusest, nii igapäevastest vestlustest ehk argisuhtlusest kui ka ametlikest suulistest vestlustest ehk institutsionaalsest suhtlusest. Täpsemalt uuriti 255 vormi. Töös kasutati nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit.

Töö alguses formuleeriti üksteist uurimisküsimust ja kaks hüpoteesi. Üheksa uurimisküsimuse vastamisel oli abiks kvantitatiivne meetod ja kahele küsimusele vastamiseks oli vajalik teha mikroanalüüsi, mis tõstis fookusesse konkreetsed näited suhtluskontekstis. Vastuse said järgnevad uurimisküsimused.

- Kas suulises kõnes eelistatakse liit- või lihtülivõrret?

Eesti suulises keeles eelistati superlatiivi pikemat vormi ehk liitülivõrret. 255 vormist oli superlatiivi liitvorme 229 ja superlatiivi lihtvormi 26.

- Millistest adjektiividest moodustatakse ülivõrret kõige rohkem?

Kõige rohkem moodustati ülivõrret adjektiividest *hea*, mis esines 43 korda, *suur*, mis esines 30 korda, ja *odav*, mis esines 28 korda.

- Millistest adjektiividest moodustatakse ainult liit- või lihtülivõrret? Millistest mõlemaid?

Ainult lihtülivõrret moodustati viiest adjektiivist: *kihvt*, *läheda/lähike(ne)*, *moodne*, *pikk* ja keskvõrdelisest adjektiivist *ülem*. Ainult liitülivõrret moodustati adjektiividest *aktiivne*, *alumine*, *esimene*, *hiline*, *hull*, *huvitav*, *ilus*, *jube*, *kallis*, *kange*, *kehv*, *kiire*, *kindel*, *klassikaline*, *kobe*, *kuri*, *kõrge*, *kõva*, *lihtne*, *lähedane*, *lühike*, *madal*, *meeldiv*, *mõistlik*, *mõttekas*, *normaalne*, *nõrk*, *oluline*, *pime*, *pisike*, *populaarne*, *probleemne*, *põhiline*,

põhjapoolne, põnev, range, raske, soe, soodne, sümpaatne, tagumine, tark, tavaline, tubli, tugev, tähtis, täiuslik, täpne, vaene, vana, varane, viimane, võimas, väike, ülemine, õige, õudne ja mööndusega ka *rämpsus* (kui lugeda sõna adjektiiv-, mitte substantiiviklassi). Mõlemat moodustusviisi kasutati adjektiividega *hea, odav, suur*.

- Millist moodustusviisi (liit-, lihtülivõrre) on eelistatud, kui moodustuse aluseks on kolme- ja enamasilbilised sõnad?

Kolme- ja enamasilbilistest sõnadest moodustatud vorme oli materjalis kokku 166. Eelistatud moodustusmall oli liitsuperlatiiv, mida kasutati 161 korral, superlatiivi lihtvormi esines 5 korda.

- Millises käändes ülivõrret kõige rohkem kasutatakse?

Kõige rohkem esines superlatiivi nominatiivis, täpsemalt 199 korral. Umbes kaheksa korda vähem esines superlatiivi genitiivis, täpsemalt 23 korral, ja partitiivis 15 korral. Teistes käänetes oli superlatiivi tunduvalt vähem kui nominatiivis, nende esinemisjuhtusid oli alla kümne.

- Kas rohkem kerkib esile ainsuse- või mitmusevorme?

Kõnes kasutati rohkem singularivorme, mida oli kokku 224. Ülejäänud 31 vormi olid pluuralis.

- Mis tüüpi vestlustes liit- ja lihtülivõrret kasutatakse?

Liitülivõrret kasutati institutsionaalses suhtluses (nt kõne reisibüroosse) 182 korda ja argisuhtluses (nt sõprade jutuajamine) 73 korda. Superlatiivi esines 124 korda vahetus suhtluses, 101 korda telefonisuhtluses ja 30 korda meediasuhtluses. 245 korda oli liitülivõrret näha dialoogides ja 10 korda monoloogides.

- Missugustes suhtlustegevustes ülivõrret kasutatakse?

Superlatiivi kasutust oli eelkõige märgata sellistes suhtlustegevustes nagu jutustused ja vastused. Vähem esines superlatiivi ettepanekutes, parandustes ja küsimustes. Tervitustes ja hüvastijähtudes ei olnud ühtegi superlatiivivormi.

.

- Mida ülivõrdega vestluses tehakse?

Superlatiivi kasutati eelkõige millegi esiletoomiseks võrreldes teiste sama objektiklassi liikmetega (*kõige ilusam kleit*), aga ka mõne omaduse eriliseks rõhutamiseks (*kõige kõige tähtsam*), varem mainitud objektile viitamiseks (*kõige esimene*), paljude objektide hulgas olevale üksikule objektile viitamiseks (*kõige esimene*, *kõige viimane*, *kõige tagumine*) ja absoluutsuse väljendamiseks (*loodame kõige paremat*).

Kogutud materjali põhjal leidis kinnitust superlatiivi kasutuse kohta püstitatud esimene hüpotees: kõnelejad kasutavad liitülivõrret (*kõige lahkem*) rohkem kui lihtülivõrret (*lahkeim*). Sellele hüpoteesile sai vastuse esimesest uurimisküsimusest, mille tulemus oli, et liitülivõrret kasutati 229 korral ja lihtülivõrret 26 korral.

Teine hüpotees oli sõnastatud nõnda: kõnelejad kasutavad väära topeltsuperlatiivi (**kõige lahkeim*) ega paranda kõnes valet vormi. Korpuses esines vaid üks selline vorm (**kõige vanim*), millele ei järgnenud parandust. Üksik näide on ebapiisav analüüsi ja üldistuste tegemiseks, seepärast ei saa hüpoteesi kinnitada ega ümber lükata.

Kirjandus

- Aavik, Johannes 1915.** Katsed ja näited 1. Koguke keeleproovidenä tõlgitud novelle ühes pikema keelelise sissejuhatusega. Jurjev: Reform.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth, Margret Selting 2001.** Introducing Interactional Linguistics. Studies in Interactional Linguistics. Eds. Couper-Kuhlen, Elizabeth, Margret Selting. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1–22.
- Ehala jt = Ehala, Martin, Külli Habicht, Petar Kehayov, Anastassia Zabrodskaja 2012.** Keel ja ühiskond. Õpik gümnaasiumile. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- EKG I = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1995.** Eesti keele grammatika I. Morfoloogia. Sõnamoodustus. Peatoim. M. Erelt, toim. T. Erelt, H. Saari, Ü. Viks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKK = Erelt, Mati, Erelt, Tiiu, Ross, Kristiina 2007.** Eesti keele käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus; <http://www.eki.ee/books/ekk09/>. Vaadatud 19.05.2014.
- EKSKO = Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna otsused 20. XII 1926.** – Eesti keel: Akadeemilise Emakeele Seltsi ajakiri 7–8. Peatoim. A. Saareste. Tartu: Akadeemilise Emakeele Seltsi kirjastus, 179–180.
- EKSS = Eesti Keele Seletav Sõnaraamat 2009;** <http://www.eki.ee/dict/ekss/>. Vaadatud 19.05.2014.
- Erelt, Mati 1977.** Eesti adjektiivide süntaks. Gradatsioon. Toim. H. Rajandi. Eesti NSV Teaduste Akadeemia. Ühiskonnateaduste osakond. Tallinn: ENSV TA rotaprint.
- Hennoste, Tiit 2000a.** Allkeeled. – Eesti keele allkeeled. Tartu Ülikooli eesti keele õpetooli toimetised 16. Toim. T. Hennoste. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2–56.

- Hennoste, Tiit 2000b.** Sissejuhatus suulisesse eesti keelde I. Taust ja uurimisobjekt. – Akadeemia 5, 1117–1150.
- Hennoste, Tiit 2000c.** Sissejuhatus suulisesse eesti keelde. – Oma Keel 1, 48–57.
- Hennoste, Tiit 2001.** Sissejuhatus suulisesse eesti keelde IX. Lausung suulises kõnes 4. – Akadeemia 1, 179–206.
- Hennoste, Tiit 2002.** Suulise kõne uurimine ja sõnaliigi probleemid. – Teoreetiline keeleteadus Eestis. Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised 4. Toim. R. Pajusalu, I. Tragel, T. Hennoste, H. Õim. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 56–73.
- Hennoste, Tiit 2012.** Enda algatatud eneseparandus eestikeelsetes MSN-i dialoogides. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat = Estonian Papers in Applied Linguistics. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing, 37–54.
- Hennoste, Tiit 2013.** Grammatiliste vormide seoseid suhtlustegevustega eestikeelses suulises vestluses. Doktoritöö. Dissertationes Philologiae Estonicae Universitatis Tartuensis 32. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hermann, Karl August 1884.** Eesti keele Grammatik: koolide ja iseõppimise tarwis kõikidele, kes Eesti keelt õigesti ja puhtasti kõnelema ja kirjutama ning sügavamalt tundma ja uurima tahavad õppida. Tartu : Wilhelm Justi trükikoda.
- Keevallik, Leelo 2002.** Grammatika suhtluses. – Teoreetiline keeleteadus Eestis. Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised 4. Toim. R. Pajusalu, I. Tragel, T. Hennoste, H. Õim. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 89–104.
- Kindlam, Magnus 1965.** Ehkki kõige külgmisem, siiski kõige esimene. – Keel ja Kirjandus 2, 105.
- Leet, Tuuli 2004.** Ülivõrde kasutusest ajalehes Postimees juunis–novembris 2003. Bakalaureusetöö. Käsikiri eesti ja üldkeeleteaduse instituudis. Tartu: Tartu Ülikool.
- Longman 2000 = Biber, Douglas, Stig Johansson, Geoffrey Leech, Susan Conrad, Edward Finegan.** Longman Grammar of Spoken and Written English. Frome, Somerset. Printed in China.

- Mihkels, Krista 2013.** Keel, keha ja kaardikepp: õpetaja algatatud parandussekventsise multimodaalne analüüs. Doktoritöö. *Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis* 16. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Noreen, Adolf 1923.** Einführung in die wissenschaftliche Betrachtung der Sprache: Beiträge zur Methode und Terminologie der Grammatik. Halle (Saale)
- Raag, Raimo 1993.** „Minna tootan ninck wannun“: 1697. aasta eesti sõdurite vandetöotuse keelest. – *Akadeemia* 4, 699–729.
- Raag, Virve 1999.** Kas julgesime olla maailmas esimesed? – *Keel ja Kirjandus* 42, 609–621.
- Raun, Alo.** The Equivalents of English „than“ in Finno-Ugric. – *American Studies in Uralic Linguistics*. Vol. 1: Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series. Bloomington, 149–247.
- ÕS 2013 = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013.** Toim. Maire Raadik. Koost. Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihasutus; <http://www.eki.ee/dict/qs/>. Vaadatud 19.05.2014.

Formation and Usage of Superlative in Spoken Estonian. Summary

The aim of this bachelor's thesis is to research the formation and usage of superlative in spoken Estonian. It is based on analysis of 255 forms gathered from Tartu University Corpus of Spoken Estonian. Data is from everyday life situations, casual communication on the one hand and spoken institutional communication on the other hand.

In this study, there is used quantitative method as also qualitative method. The first method is used to present frequency of superlative forms and some background information. The other method is qualitative micro-analysis, which helps to explore what language features and devices are being used and what is the reason for those options.

In morphological level, there are two distinctive ways of forming superlative – analytic and synthetic superlative. The analysis of empirical data showed that speakers prefer analytic superlative (used 229 times) over synthetic superlative (used 26 times).

Superlative was formed the most from three adjectives: *good* (43 times), *big* (30 times) and *cheap* (28 times). The number of superlative formed from three-syllable words or words with more syllables was 166, among them 161 analytic and 5 synthetic forms. Grammatical categories, cases and number category, were considered also. Superlative was mostly formed using nominative case (199 times) and singular forms occurred more often (224 times) than plural.

While comparing casual and institutional conversations, the results emerged that superlative is more often used in institutional talks (e.g. telephone call to travel agency) than in casual talks (e.g. talking with a friend). The number of superlative forms in institutional conversations was 182, about twice as much as the number of forms in casual conversations.

Superlative showed up in many different speech acts, which include real-life interactions. It was used in social actions as general acts, answers, suggestions, repairs and questions, but not at all in greetings and goodbyes.

Although superlative is commonly used to highlight some important feature of an object, it is not the only function of this comparison degree. It is also used in speech to especially intensify some features by lengthening analytical form adding one more adverb to the form. Moreover, there are at least three functions more, one is to express absoluteness and two others are options to refer to a certain object.

Lisad

Lisa 1. Transkriptsioonimärgid

`	(graavis) rõhuline silp
:	(koolon) hääliku venitamine
.	(punkt) langev intonatsioon
,	(koma) poollangev intonatsioon
?	(küsimärk) tõusev intonatsioon
(.)	mikropaus: 0,2 sekundit või lühem
(...)	mikropausist pikem paus (üldjuhul on sulgudes pausi mõõdetud arvuline väärtus)
>.....<	(sissepoole osutavad nooled) kiirendatud lõik
<.....>	(väljapoole osutavad nooled) aeglustatud lõik
.....	muust kõnest vaiksem lõik
A	(suurtäht) hääle kõvendamine
s(h)õna	(sulgudes olev h sõna sees) sõna on lausunud naerdes
\$.....\$	naerva häälega öeldud sõna või pikem lõik (mitte tõeline naer)
@.....@	hääletooni või hääle kvaliteedi muutumine (nt kellegi teise kõne jäljendamine, kirjutatud teksti lugemine, eestlaste poolt võõrkeele imiteerimine)
.hhh	häälekas sissehingamine (üks h-täht vastab 0,1 sekundile)
[pealerääkimise algus
]	pealerääkimise lõpp
=	kaks iseseisvat üksust on hääldatud kokku
{sõna}	(loogelised sulud) halvasti kuulnud tekstilõik
{-}	ebaselgeks jäänud sõna või kõneleja
{---}	pikem ebaselgeks jäänud lõik
((sõna))	transkribeerija lisamärgused
/-/	autori soovi kohaselt terviklikust voorust/lausungist välja jäetud osa, mis ei ole uurimuse seisukohalt oluline

Lisa 2. Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna otsused 20. XII 1926.

(Väljavõte 1926. a ilmunud perioodikaväljaandest Eesti Keel (Akadeemilise Emakeele Seltsi ajakiri), 5. aastakäik, nr 7–8)

Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna otsused 20. XII 1926.

Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkond arutles 20. XII. 1926 ühenduses Õig.-sõn. kavatsetava grammatilise lisaga mõningaid õigekeelsuslikke küsimusi ja jäi neis peatuma alljärgnevaile seisukohtadele (tehtud otsused sõnastatakse muude keeleliste küsimuste hulgas ka Õig.-sõn. lisas).

I. Otsused mõnede kirjakeeles esinevate paralleelvormide kohta.

Toimkond otsustas deklareerida vormid nagu:

1) <i>keelde</i>	soovitavamaks kui	<i>keele</i> ,
2) <i>andnud</i>	"	" <i>annud</i> ,
3) <i>väike</i>	"	" <i>väikene</i> ,
4) <i>esitlema</i>	"	" <i>esitlema</i> ,
5) <i>kirjutanud</i>	"	" <i>kirjutand</i> .

Rööbasvormid nagu *esitella - esitleda* pidas toimkond tarvilikuks jätta esialgul kirjakeelde üheväärselt, paralleelselt lubatavaks.

Keelekujud nagu *materialismus* ja *kirjutet* tunnistas toimkond kirjakeelele täiesti mittesoovitavaks; vastavad korrapärased vormid oleksid seega *materialism, kirjutatud*.

II. Otsused mõnede muude õigekeelsusküsimuste kohta.

1) Kreeka isikunimedede transkribeerimisel otsustati kreeka tähed (resp. tähtühendid) asendada järgmiste rahvusvaheliste märkidega (toodud on ainult tähtsamad juhtumid):

$\zeta = z$	$\xi = x$	$\sigma \} = s$	$\chi = ch$	$ov = u$
$\eta \} = e$	$o \} = o$	$\varsigma \} = s$	$\psi = ps$	$\gamma\gamma = ng.$
$\epsilon \} = e$	$\omega \} = o$	$v = y$	$\epsilon = h$	
$\vartheta = th$		$\varphi = ph$	$\prime = O$ [null]	

Näiteid: $\epsilon\rho\mu\eta\varsigma = Hermes$, $\prime\Lambda\rho\tau\alpha\xi\epsilon\rho\xi\eta\varsigma = Artaxerxes$, $\prime\Delta\iota\sigma\chi\acute{\upsilon}\lambda\omicron\varsigma = Aischylos$, $\prime\omicron\upsilon\rho\alpha\nu\acute{\omicron}\varsigma = Uranos$, $\prime\Pi\tau\omicron\lambda\epsilon\mu\alpha\iota\omicron\varsigma = Ptolemaios$ jne.

Vene nimede transkribeerimise kohta kinnitas toimkond A. E. S. juhatuse poolt juba varem välja töötatud juhise, mis avaldatud s. a. EK-s, lk. 182.

2) Perekonnanimede käänamise kohta võeti vastu need juhised, mis olid juba varem koostatud A. E. S. algatusel ning mis avaldatud s. a. EK-s lk. 115 (eesti perekonnanimede kohta) ja 1923. a. EK-s lk. 171 (võõrnimede kohta).

Apostroofi tarvitamise reegel (vt. s. a. EK lk. 116) täiendati lisandiga, et apostroof tuleb märkida tarbekorral (s. o. kas nime esmakordse esinemise puhul või muil kordadel, kui on karta segiminekuid, eriti dokumentides). Võõrnimede hulka otsustati lugeda ka soome (ja eesti murdelised) perekonnanimed, millele eesti kirja keeles tähttäheliselt vastavaid sõnatüpe ei leidu (seega: *Kettunen: Kettunenil, Kattai: Kattaile* jne.).

3) Komparatsiooni kohta kinnistati juhised:

a) komparatiivi kohta:

Üldjuhis: Komparatiivi tunnus *-ma* liitub algvõrde omastava tüvele (*tähtsa + ma*).

Erijuhtumid: *a-, u-*tüvelistel (ajalooliselt) pikasilbivähtelistel kahesilbistel tüvedel on komparatiivis algvõrde tüve lõppvokaali asemel *e* (*targa — targem, paksu — paksem*), samuti esmasilbivähtelistel sõnadel *kõva, paha, piga, süva, tasa, vana, vara* (*kõvem, pahem* jne.; aga: *püham, tülam, vagam* jne.).

b) *im*-superlatiivi kohta:

Üldjuhis: Superlatiivi tunnus *-im(a)* liitub algvõrde tüvele nagu *i*-mitmuse tunnus *i* ainsuse tüvele (*tähtsaid — tähtsaim, uusi — uusim, õnnelikke — õnnelikem* jne.). Sõnust, mil puudub *i*-mitmus, ei tarvitata ka *im*-superlatiivi (*hapu — kõige hapum*).

Erijuhtumid: Neis sõnus, mille komparatiivi kujundamine on erandlik (vt. ülalp.), on superlatiiv alati *-im*-ga lõppev (*targim, kõvim* jne.), kusjuures *j* on *i* eelt kadunud (*tühim*).

E. M.

Lisa 3. Uurimismaterjalis esinenud vormid

	faili nr	näide	kõige/ lühike	ar/in	mo/di	va/te/me	kääne	arv
1	643_13	kõige (selline) aktiivsem	K	in	di	te	nom	sg
2	423_a12	kõige alumised	K	in	di	va	nom	pl
3	354_a5	kõige eelistatum	K	in	di	te	nom	sg
4	100_b5	kõige esimene	K	in	di	va	nom	sg
5	398_a2	kõige esimene	K	in	di	te	nom	sg
6	564_8	kõige esimene	K	in	di	te	nom	sg
7	108_a3	kõige hilisem	K	in	di	te	nom	sg
8	8	kõige hullem	K	ar	di	va	nom	sg
9	33	kõige hullem	K	ar	di	va	nom	sg
10	52	kõige hullem	K	ar	di	va	nom	sg
11	158	kõige hullem	K	in	di	me	nom	sg
12	418	kõige hullem	K	ar	di	te	nom	sg
13	609	kõige hullem	K	ar	di	va	nom	sg
14	522_a	kõige hullem	K	ar	di	va	nom	sg
15	96_a6	kõige hullem	K	in	di	va	nom	sg
16	96_a6	kõige hullem	K	in	di	va	nom	sg
17	50	kõige hulleamad	K	ar	di	va	nom	pl
18	353_a3	kõige hulleamad	K	in	di	te	nom	pl
19	352	kõige huvipakkuvam	K	in	di	va	nom	sg
20	383	kõige (niukene) huvitavam	K	in	di	va	nom	sg
21	352	kõige huvitavam	K	in	di	va	nom	sg
22	352	kõige huvitavam	K	in	di	va	nom	sg
23	18	kõige huvitavama	K	in	di	me	gen	sg
24	352	kõige huvitavamad	K	in	di	va	nom	pl
25	23	kõige ilusam	K	ar	di	va	nom	sg
26	619	kõige ilusamad	K	in	di	va	nom	pl
27	41	kõige jubedam	K	ar	di	va	nom	sg
28	345_a4	kõige kallim	K	ar	di	te	nom	sg
29	354_a3	kõige kallim	K	in	di	te	nom	sg
30	367_a7	kõige kallim	K	in	di	te	nom	sg
31	367_a7	kõige kallim	K	in	di	te	nom	sg
32	567_25	kõige kallim	K	in	di	te	nom	sg

33	611_16	kõige kallim	K	in	di	te	nom	sg
34	392	kõige kallimad	K	in	di	va	nom	pl
35	354_a3	kõige kallimad	K	in	di	te	nom	pl
36	563_11	kõige kallimas	K	in	di	te	ine	sg
37	356_a6	kõige kallimat	K	in	di	te	part	sg
38	611_16	kõige kallimat	K	in	di	te	part	sg
39	367_a10	kõige kangemaid	K	in	di	te	part	pl
40	15	kõige kehvem	K	ar	di	va	nom	sg
41	239_a4	kõige kehvematel	K	in	di	va	ade	pl
42	133_b	kõige kergem	K	in	mo	va	nom	sg
43	427_b11	kõige kiirema	K	in	di	te	gen	sg
44	619	kõige kindlam	K	in	di	va	nom	sg
45	133_b	kõige kindlam	K	in	mo	va	nom	sg
46	619	kõige klassikalisemat	K	in	di	va	part	sg
47	259_b3	kõige kobedam	K	ar	di	te	nom	sg
48	383	kõige kurjem	K	in	di	va	nom	sg
49	208_b	kõige kõrgem	K	in	di	va	nom	sg
50	345_a4	kõige kõrgem	K	ar	di	te	nom	sg
51	193	kõige kõrgema	K	in	di	va	gen	sg
52	259_b3	kõige kõrgema	K	ar	di	te	gen	sg
53	147_a	kõige kõrgemale	K	in	mo	va	all	sg
54	7	kõige kõvem	K	ar	di	va	nom	sg
55	15	kõige levinud	K	ar	di	va	nom	sg
56	183	kõige lihtsam	K	ar	di	va	nom	sg
57	288	kõige lihtsam	K	ar	di	va	nom	sg
58	619	kõige lihtsam	K	in	di	va	nom	sg
59	139_a2	kõige lihtsam	K	in	di	me	nom	sg
60	225_a7	kõige lihtsam	K	in	di	va	nom	sg
61	239_a4	kõige lihtsam	K	in	di	va	nom	sg
62	259_b3	kõige lihtsam	K	ar	di	te	nom	sg
63	338_a3	kõige lihtsam	K	in	di	te	nom	sg
64	566_4	kõige lihtsam	K	in	di	te	nom	sg
65	566_4	kõige lihtsam	K	in	di	te	nom	sg
66	373_a6	kõige (sellisem) lähedasem	K	in	di	te	nom	sg
67	98_a3	kõige lühem	K	ar	di	te	nom	sg
68	159	kõige madalam	K	in	di	va	nom	sg
69	59_a1	kõige meeldivam	K	in	di	te	nom	sg
70	155	kõige minevam	K	in	di	me	nom	sg

71	619	kõige mõistlikum	K	in	di	va	nom	sg
72	353_b4	kõige mõistlikum	K	in	di	te	nom	sg
73	564_6	kõige mõttekam	K	in	di	te	nom	sg
74	398_a2	kõige normaalsem	K	in	di	te	nom	sg
75	171	kõige nõrgemate	K	in	di	me	gen	pl
76	7	kõige odavam	K	ar	di	va	nom	sg
77	7	kõige odavam	K	ar	di	va	nom	sg
78	16	kõige odavam	K	ar	di	va	nom	sg
79	229	kõige odavam	K	ar	di	va	nom	sg
80	383	kõige odavam	K	in	di	va	nom	sg
81	11_a2	kõige odavam	K	ar	di	va	nom	sg
82	226_a2	kõige odavam	K	in	di	va	nom	sg
83	239_a4	kõige odavam	K	in	di	va	nom	sg
84	239_a4	kõige odavam	K	in	di	va	nom	sg
85	355_a2	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
86	364_a2	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
87	380_a2	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
88	398_a4	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
89	427_b12	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
90	427_b14	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
91	427_b18	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
92	563_13	kõige odavam	K	in	di	te	nom	sg
93	16	kõige odavama	K	ar	di	va	gen	sg
94	626_3	kõige odavama	K	ar	di	va	gen	sg
95	235_a5	kõige odavamad	K	ar	di	te	nom	pl
96	235_a5	kõige odavamad	K	ar	di	te	nom	pl
97	619	kõige odavamat	K	in	di	va	part	sg
98	356_a6	kõige odavamat	K	in	di	te	part	sg
99	423_a12	kõige odavamat	K	in	di	va	part	sg
100	427_b13	kõige odavamat	K	in	di	te	part	sg
101	43	kõige olulisem	K	ar	di	va	nom	sg
102	245_b	kõige olulisem	K	ar	di	va	nom	sg
103	147_a	kõige olulisemaid	K	in	mo	va	part	pl
104	381_a2	kõige palavam	K	in	di	va	nom	sg
105	15	kõige parem	K	ar	di	va	nom	sg
106	15	kõige parem	K	ar	di	va	nom	sg
107	15	kõige parem	K	ar	di	va	nom	sg
108	153	kõige parem	K	in	di	me	nom	sg

109	153	kõige parem	K	in	di	me	nom	sg
110	295	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
111	317	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
112	612	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
113	612	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
114	619	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
115	619	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
116	619	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
117	619	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
118	187_b	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
119	259_a8	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
120	270_a1	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
121	270_a1	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
122	318_a4	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
123	363_a1	kõige parem	K	ar	di	te	nom	sg
124	377_b3	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
125	384_a7	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
126	409_a3	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
127	423_a10	kõige parem	K	in	di	va	nom	sg
128	453_a1	kõige parem	K	ar	di	va	nom	sg
129	611_16	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
130	643_15	kõige parem	K	in	di	te	nom	sg
131	232	kõige parema	K	in	di	me	gen	sg
132	232	kõige parema	K	in	di	me	gen	sg
133	619	kõige parema	K	in	di	va	gen	sg
134	405	kõige paremad	K	in	di	va	nom	pl
135	619	kõige paremad	K	in	di	va	nom	pl
136	100_b10	kõige paremat	K	in	di	va	part	sg
137	466	kõige pealmise	K	ar	di	va	gen	sg
138	44	kõige pimedama	K	ar	di	va	gen	sg
139	242	kõige pisem	K	ar	di	te	nom	sg
140	367_a10	kõige populaarsemaid	K	in	di	te	part	pl
141	34	kõige probleemsem	K	ar	di	va	nom	sg
142	18	kõige põhilisem	K	in	di	me	nom	sg
143	51	kõige põhilisem	K	in	di	me	nom	sg
144	355_a6	kõige põhjapoolsem	K	in	di	te	nom	sg
145	5	kõige põnevamad	K	ar	di	va	nom	pl
146	208_a	kõige rangem	K	in	di	va	nom	sg

147	133_b	kõige raskem	K	in	mo	va	nom	sg
148	181_a	kõige raskemas	K	in	di	me	ine	sg
149	15	kõige rämpsum	K	ar	di	va	nom	sg
150	405	kõige sobivam	K	in	di	va	nom	sg
151	367_a10	kõige soodsam	K	in	di	te	nom	sg
152	367_a10	kõige soodsam	K	in	di	te	nom	sg
153	367_a7	kõige soodsam	K	in	di	te	nom	sg
154	381_a2	kõige soodsam	K	in	di	va	nom	sg
155	381_a2	kõige soodsam	K	in	di	va	nom	sg
156	398_a2	kõige soodsam	K	in	di	te	nom	sg
157	403_a2	kõige soodsam	K	in	di	te	nom	sg
158	354_a3	kõige soodsamad	K	in	di	te	nom	pl
159	138_a7	kõige soojem	K	in	mo	me	nom	sg
160	619	kõige säästvam	K	in	di	va	nom	sg
161	100_b5	kõige sümpaatsem	K	in	di	va	nom	sg
162	264	kõige suurem	K	in	mo	va	nom	sg
163	400	kõige suurem	K	in	di	me	nom	sg
164	418	kõige suurem	K	ar	di	te	nom	sg
165	619	kõige suurem	K	in	di	va	nom	sg
166	619	kõige suurem	K	in	di	va	nom	sg
167	354_a7	kõige suurem	K	in	di	te	nom	sg
168	414_a1	kõige suurem	K	ar	di	te	nom	sg
169	567_22	kõige suurem	K	in	di	te	nom	sg
170	567_22	kõige suurem	K	in	di	te	nom	sg
171	611_20	kõige suurem	K	in	di	te	nom	sg
172	644_3	kõige suurem	K	in	di	te	nom	sg
173	664_4	kõige suurem	K	ar	di	va	nom	sg
174	273	kõige suurema	K	in	di	me	gen	sg
175	273	kõige suurema	K	in	di	me	gen	sg
176	152_a	kõige suurema	K	in	di	me	gen	sg
177	232	kõige suuremad	K	in	di	me	nom	pl
178	381_a4	kõige suuremad	K	in	di	va	nom	pl
179	407_a1	kõige suuremad	K	ar	di	te	nom	pl
180	273	kõige suuremaks	K	in	di	me	trans	sg
181	355_a9	kõige suuremasse	K	in	di	te	ill	sg
182	567_22	kõige suuremasse	K	in	di	te	ill	sg
183	567_22	kõige suuremasse	K	in	di	te	ill	sg
184	567_22	kõige suuremasse	K	in	di	te	ill	sg

185	273	kõige suuremat	K	in	di	me	part	sg
186	97_a14	kõige suuremat	K	ar	di	te	part	sg
187	98_a3	kõige tagumine	K	ar	di	te	nom	sg
188	564_6	kõige targem	K	in	di	te	nom	sg
189	153	kõige tavalisemad	K	in	di	me	nom	pl
190	425	kõige tavalisemad	K	in	di	va	nom	pl
191	181_a	kõige tublimad	K	in	di	me	nom	pl
192	468	kõige tugevam	K	ar	di	va	nom	sg
193	153	kõige tähtsam	K	in	di	me	nom	sg
194	268	kõige tähtsam	K	ar	di	va	nom	sg
195	286	kõige tähtsam	K	in	di	me	nom	sg
196	418	kõige tähtsam	K	ar	di	te	nom	sg
197	609	kõige tähtsam	K	ar	di	va	nom	sg
198	100_a21	kõige tähtsam	K	in	di	va	nom	sg
199	366_a6	kõige tähtsam	K	ar	di	te	nom	sg
200	398_a2	kõige tähtsam	K	in	di	te	nom	sg
201	643_13	kõige tähtsam	K	in	di	te	nom	sg
202	235_a7	kõige täiuslikum	K	in	di	te	nom	sg
203	427_b11	kõige täpsema	K	in	di	te	gen	sg
204	334_a6	kõige (siuksed) vaadatavamad	K	in	di	te	nom	sg
205	16	kõige vaesem	K	ar	di	va	nom	sg
206	37	kõige vanem	K	ar	di	va	nom	sg
207	352	kõige vanem	K	in	di	va	nom	sg
208	352	kõige vanim	K	in	di	va	nom	sg
209	631_1	kõige varasem	K	ar	di	te	nom	sg
210	259_a11	kõige viimane	K	ar	di	te	nom	sg
211	563_1	kõige viimane	K	in	di	te	nom	sg
212	619	kõige viimased	K	in	di	va	nom	pl
213	352	kõige võimsam	K	in	di	va	nom	sg
214	356_a4	kõige võimsam	K	in	di	te	nom	sg
215	56	kõige väiksem	K	ar	di	va	nom	sg
216	100_a15	kõige väiksem	K	in	di	va	nom	sg
217	100_a15	kõige väiksem	K	in	di	va	nom	sg
218	354_a7	kõige väiksem	K	in	di	te	nom	sg
219	356_a2	kõige väiksem	K	in	di	te	nom	sg
220	367_a4	kõige väiksem	K	in	di	te	nom	sg
221	407_a1	kõige väiksem	K	ar	di	te	nom	sg
222	221	kõige väiksema	K	in	di	va	gen	sg

223	405	kõige väiksema	K	in	di	va	gen	sg
224	293	kõige õigem	K	ar	di	va	nom	sg
225	295	kõige õigem	K	in	di	va	nom	sg
226	100_b5	kõige õigem	K	in	di	va	nom	sg
227	147_a	kõige õigemad	K	in	mo	va	nom	pl
228	418	kõige õudsem	K	ar	di	te	nom	sg
229	582	kõige ülemine	K	in	di	te	nom	sg
230	201	kihvtim	L	ar	di	va	nom	sg
231	139_a2	lähima	L	in	di	me	gen	sg
232	564_5	lähimasse	L	in	di	te	ill	sg
233	352	moodsaima	L	in	di	va	gen	sg
234	242	noorim	L	ar	di	te	nom	sg
235	356_a6	odavaim	L	in	di	te	nom	sg
236	356_a6	odavaim	L	in	di	te	nom	sg
237	377_b3	odavaim	L	in	di	te	nom	sg
238	47	parim	L	in	di	me	nom	sg
239	269	parim	L	ar	di	va	nom	sg
240	269	parim	L	ar	di	va	nom	sg
241	619	parima	L	in	di	va	gen	sg
242	269	parimaks	L	ar	di	va	trans	sg
243	269	parimaks	L	ar	di	va	trans	sg
244	269	parimat	L	ar	di	va	part	sg
245	139_a2	parimateks	L	in	di	me	trans	pl
246	7	parimatel	L	ar	di	va	ade	pl
247	181_a	parimatele	L	in	di	me	all	pl
248	269	parimatest	L	ar	di	va	ela	pl
249	367_a10	pikim	L	in	di	te	nom	sg
250	30_a1	suurima	L	ar	di	va	gen	sg
251	407_a4	suurima	L	ar	di	te	gen	sg
252	182_b	suurimaid	L	in	mo	me	part	pl
253	76	suurimaks	L	in	mo	va	trans	sg
254	273	suurimaks	L	in	di	me	trans	sg
255	17	ülim	L	ar	di	va	nom	sg

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Sirli Palmeos _____
(autori nimi)
(sünnikuupäev: _____ 17.12.1989 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
_____ “Superlatiivi moodustus ja kasutus suulises eesti keeles“ _____,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Andriela Rääbis _____,
(juhendaja nimi)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja
lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, __28.05.2014__ (kuupäev)